Мустақиллик, Тинчлик, Ҳамкорлик

Халқ сўзи

Газетамиз 1991 йил 1 январдан чиқа бошлади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг газетаси

19 ноябрь, пайшанба № 226 (477). 1992 йил

Сотувда эркин нархда.

ЎЗБЕКИСТОН ВА ЧИН ЮРТИ ЎРТАСИДА «ХИТОЙ ДЕВОРИ» БЎЛМАГАН

ДЎСТОНА ТАШРИФ БОШЛАНДИ

18 ноябрь куни Хитой Халқ Республикаси Давлат кенгашининг аъзоси, Ташқи ишлар вазири Цянь Цичэнь Ўзбекистон Республикасига расмий ташриф буюрди.

Икки мамлакат давлат байроқлари ҳилпираб турган пойтахт тайёрагоҳида Хитой ташқи сиёсат маҳкамаси бошлиғини Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат котиби Р. Ражабов, Ташқи ишлар вазири У. Абдураззоқов ва бошқа расмий кишилар кутиб олдилар.

Кутиб олувчилар орасида Хитой Халқ Республикасининг Ўзбекистон Республикасидаги фавқулодда ва мухтор элчиси Гуань Хэнгуан, элчихонанинг масъул ходимлари бор эди.

(ЎзА).

ПРЕЗИДЕНТ ҲУЗУРИДА СУҲБАТ

Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ислом Каримов мамлакатимизга расмий дўстона ташриф буюрган Хитой Халқ Республикаси Давлат кенгашининг аъзоси, ташқи ишлар вазири Цянь Цичэнни 18 ноябрь куни қабул қилди.

Суҳбат ошкоралик ва хайрхохлик руҳида ўтди. Ташқи сиёсатнинг айрим ма-салалари, Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. А. Каримовнинг ХХРга ташрифи чоғида эришилган аҳдномаларга мувофиқ икки томонлама ҳамкорликни ривожлантириш истиқболлари, шунингдек иккала томонни қизиқтирадиган бошқа муаммолар муҳокама қилинди.

* * *

Шу куни ташқи ишлар вазирлигида суҳбат бўлиб ўтди, суҳбатда ХХР Давлат кенгашининг аъзоси, ташқи ишлар вазири Цянь Цичень ва Ўзбекистон Республикасининг ташқи ишлар вазири У. Абдураззоқов иштирок этдилар.

(ЎзА).

ҲУКУМАТЛАР БОШЛИҚЛАРИ МАЖЛИСИНИНГ ЯКУНЛАРИГА ДОИР

АМАЛИЙ ЁНДАШУВ

Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатлари ҳукумат бошлиқлари кенгашининг 13 ноябрь куни Москвада бўлиб ўтган мажлисида ҳамдўстликка аъзо бўлган мамлакатлар ўртасидаги иқтисодий, илмий ва бошқа алоқаларни мустаҳкамлашга кўмаклашувчи бир қанча муҳим ҳужжатлар имзоланди. Ўзбекистон делегациясига Республика Бош вазири А. Муталов бошчилик қилди.

Муҳокамага қўйилган йигирматача масала олдиндан мутахассислар гуруҳлари томонидан пухта ишлаб чиқилган, ташқи ишлар вазирларининг қўшма кенгашида муҳокама қилинган эди. Ҳукуматларнинг раҳбарлари Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги низомининг лойиҳасини, давлатлараро космос кенгаши ҳақидаги, жамоатчилик асосида ишлайдиган меҳнат, миграция, аҳолини ижтимоий ҳимоялаш кенгаши ва ҳоказоларни тузиш ҳақидаги масалаларни кўриб чиқишлари лозим эди. Иккита масала — қимматли қоғозларнинг давлатлараро бозорини тартибга солиш тўғрисидаги ва ҳамдўстлик давлатлари ҳудудида сотиладиган моллар, бажариладиган ишлар ва хизматларни ҳисоб-китоб қилиш пайтида қўшилган қийматга солинадиган давлат солиғини келишиб ундириш ҳақидаги масалалар иқтисодий алоқаларни янада ривожлантириш учун муҳим эди.

Ҳар томонлама муҳокамадан кейин бир қанча ҳужжатлар имзоланди. Айни вақтда ҳамдўстликнинг, давлатлараро телерадио компаниянинг низомлари лойиҳалари каби муҳим масалаларга келганда ҳукумат бошлиқлари уларни қўшимча равишда пухта ишлаб чиқиб, давлат бошлиқларининг мажлисига ҳавола этиш ҳақида қарорлар қабул қилдилар. Бу нарса уларни халқаро ҳуқуқий меъёрларга ва МДҲга аъзо давлатларнинг қонунларига мувофиқлаштириб олиш билан боғлиқдир. Ташқи ишлар ва Адлия вазирликларига ҳужжатларни шу нуқтаи назардан пухта ишлаб чиқиш топширилди.

Ўзбекистон делегацияси кенгашда фаол ишлади. У қимматли қоғозларнинг давлатлараро бозорини тартибга солиш тўғрисидаги битим лойиҳаси юзасидан бир қанча таклифлар киритди, бошқа давлатларнинг делегациялари бу таклифларни қўллаб-қувватладилар. Қўшилган қийматдан олинадиган солиқни келишиб ундириш ҳақидаги ҳужжатга ҳам ғоят масъулият билан ёндашилди. Солиқлар ҳақидаги барча қонунлар парламентлар томонидан тасдиқланиши хусусидаги мулоҳазалар ўртага қўйилди. Шу сабабли Ўзбекистон ва бошқа давлатлар делегацияларининг таклифига биноан ҳукуматларнинг бошлиқларига бу масалани Олий Кенгашларнинг навбатдаги сессияларига киритишни тавсия этишга қарор қилинди. Ўзбекистон Республикасининг таклифи эътиборга олиниб, ҳамдўстликда қатнашувчи давлатларнинг рухсатномаларини ўзаро тан олиш тўғрисидаги муҳим битим имзоланди.

Москвада Ўзбекистон делегацияси Россия Федерацияси билан учта битим — савдо-иқтисодий ҳамкорлик, савдо-сотиқ тартиби, давлатларнинг ҳудудларида савдо ваколатхоналарини тузиш тўғрисидаги битимларни биргаликда тайёрлаш ва имзолашда қатнашди.

В. ДРАЧЕВ,
(ЎзА мухбири).

БИТИМ ИМЗОЛАНДИ

16 ноябрь куни Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлигида Бирлашган Миллатлар Ташкилоти билан Ўзбекистон Республикаси ҳукумати ўртасида «Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Ўзбекистонда ваколатхонасини очиш хусусида»ги битим имзоланди. Битимга Ўзбекистон Республикаси номидан ташқи ишлар вазири Убайдулло Абдураззоқов имзо чекди.

Ташқи ишлар вазири Республиканинг Бирлашган Миллатлар Ташкилотига аъзо бўлиб кириши осойишталик ва ҳамкорлик тарафдори бўлган мамлакатимиз барча тенг ҳуқуқли давлатлар сингари БМТ маҳкамалари ва ташкилотларининг иқтисодий тажрибаларига ва тавсияларига, сиёсий ҳамкорлигига ва молиявий ёрдамига таянади, бинобарин, Ўзбекистон Республикаси билан Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ўртасидаги ҳамкорлик қизғин ва самарали бўлажак, деб ишонтирди.

Ваколатхона очилгандан сўнг, деди Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг вакили Ҳолид Малик, халқаро ҳамжамият маҳкамалари иқтисодиёт, дипломатия, сиёсатшунослик соҳаларида мутахассис тайёрлашда ёш давлатингизга ёрдам беришга киришади. Нафақат халқаро ташкилотлар, қолаверса, бутун дунё Ўзбекистонда кечаётган сиёсий воқеалардан ва иқтисодий янгиликлардан мунтазам хабардор бўлиб туради, деб умид билдирди.

(ЎзА).

РЕСПУБЛИКА ПАХТАКОРЛАРИ УЙГАН «ОҚ ОЛТИН» ХИРМОНИ 4.000.000 ТОННАДАН ОШДИ

Республикамиз пахтакорлари юксак уюшқоқлик билан меҳнат қилиб, тўртинчи довонни ҳам эгалладилар. Давлат омборларига 4 миллион тонна қимматли хомашё топширилди.

Бухоро, Қашқадарё, Наманган вилояти заршунослари режани барвақт уддалаб, республика «оқ олтин» хирмонига катта ҳисса қўшдилар. Жиззах ва Сирдарё вилояти пахтакорлари қисқа фурсатда 100—110 минг тонна хомашё тайёрлашга эришдилар. Бунда уларга машина айниқса қўл келди. Ҳосилнинг 90 фоизи «зангори кема»ларда териб олинди.

Косон, Ғузор, Олот, Муборак, Баҳористон, Чортоқ, Янгиқўрғон, Қува, Жарқўрғон туманлари деҳқонлари давлатга пахта топшириш йиллик режасини 110—115 фоиздан ошириб бажарди. Олтинкўл туманига қарашли Бобур номидаги, Шофиркон туманидаги «Ҳайдаробод», Жарқўрғон туманига қарашли Боймуродов номидаги хўжаликлар табиат тантилик қилмаган бу йилги шароитда ҳам юқори ҳосилдорликка эришдилар. Пешку туманига қарашли Ю. Эргашев номидаги жамоа хўжалиги заршунослари 920 гектар ернинг ҳар гектаридан ўртача 44 центнердан ҳосил кўтардилар.

Йиғим-терим давом этмоқда. Республикамиз пахтакорлари етиштирилган ҳосилни ёғин-сочинли кунларга қолдирмай йиғиштириб олиш иштиёқида астойдил меҳнат қилмоқдалар.

Республика вилоятларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 18 ноябргача бўлган

МАЪЛУМОТ

(Режага нисбатан фоиз ҳисобида)

Биринчи устун — вилоятлар; иккинчи устун — бир кунда тайёрланган пахта; учинчи устун — мавсум бошидан буён

Қашқадарё	0,40	103,75
Бухоро	0,27	102,57
Наманган	0,30	100,41
Фарғона	0,80	99,23
Андижон	0,44	98,02
Тошкент	0,76	91,48
Сурхондарё	0,73	91,19
Навоий	0,77	90,26
Сирдарё	1,00	88,59
Хоразм	0,58	86,15
Жиззах	0,77	83,86
Қорақалпоғистон Республикаси	0,58	83,38
Самарқанд	0,97	75,09
Республика бўйича	0,63	92,68

ҚАШҚАДАР ВИЛОЯТИ. Усмон Юсупов номли «Жейнов» давлат хўжалиги пахтакорлари пахта тайёрлаш пунктларига 7300 тонна хом ашё жўнатдилар. Бу белгиланган режадан 400 тонна кўп демакдир. Хўжалик деҳқонлари биладиларки, яхши меҳнат — яхши яшашнинг гаровидир. Ҳали далаларда ҳосил бор. Улар кўрсаткични 8 минг тоннага етказиш умидида меҳнат қилмоқдалар.

СУРАТДА: Давлат хўжалиги директори Ўзбекистон Республикаси халқ депутати Муродилла Саидов бригадир Ҳабибулла Саидов ва 6-звено бошлиғи Зубайдулла Холовни муваффақият билан табрикламоқда.

Ш. ШАРОПОВ олган сурат.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

УЗБЕКИСТОН СУВ ХЎЖАЛИГИ ҚУРИЛИШИ («УЗСУВҚУРИЛИШ») ДАВЛАТ КОНЦЕРНИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Бозор муносабатларини рўёбга чиқариш шароитида республиканинг сув хўжалиги ташкилотларига қулай шарт-шароит яратиш, уларнинг тижорат-тадбиркорлик фаолиятини кучайтириш, қуйи таркибий бўлинмаларга кўпроқ мустақиллик бериш ва тармоқни бошқаришни такомиллаштириш мақсадида:

1. Ўзбекистон Республикаси Сув хўжалиги қурилиши Давлат комитети тугатилсин.

Ўзбекистон Республикаси Сув хўжалиги қурилиши Давлат комитети тизимидаги бирлашмалар, трестлар, корхоналар ва ташкилотларнинг мавжуд қонунларга мувофиқ Ўзбекистон Сув хўжалиги қурилиши («Ўзсувқурилиш») Давлат концернини ташкил этиш тўғрисидаги таклифи қабул қилинсин.

Белгилаб қўйилсинки:

«Ўзсувқурилиш» концерни Ўзбекистон Республикасининг тугатилган сув хўжалиги қурилиши Давлат комитетининг ҳуқуқий вориси бўлиб, ўз фаолиятида Ўзбекистон Республикасининг қонунларига ҳамда концернинг вазирлар маҳкамаси билан келишиб олинган низомига амал қилади;

қишлоқ хўжалик маҳсулотини етиштириш ва қайта ишлаш масалалари ҳамда мелиорация, қишлоқ хўжалиги ва саноат-фуқаро иншоотларини қуриш юзасидан буюртмачи вазифалари «Ўзсувқурилиш» концернидан кимга тегишлилигига қараб Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлигига ҳамда Мелиорация ва сув хўжалиги вазирлигига ўтказилади;

«Ўзсувқурилиш» концерни таркибига кирувчи бирлашмалар, трестлар, корхоналар ва ташкилотлар ўз хўжалик мустақиллигини ва юридик шахслар ҳуқуқларини сақлаб қоладилар, меҳнат жамоалари фикрини ва иқтисодий жиҳатдан мақсадга мувофиқлигини ҳисобга олиб, ўз ваколатлари ва вазифаларининг бир қисмини, жумладан давлат топшириқларини бажариш, марказлаштирилган тарзда ажратиладиган молиявий, моддий-техникавий ресурслар ва капитал маблағларни олиш масалалари юзасидан бошқа вазирликлар ва идоралар билан ўзаро муносабатларда уларнинг манфаатларини ифодалашни ихтиёрий равишда «Ўзсувқурилиш» концернига топширади.

2. «Ўзсувқурилиш» Ўзбекистон давлат концерни фаолиятининг асосий вазифалари ва йўналишлари:

концерн таркибига кирувчи қурилиш, саноат корхоналарининг, илмий ва лойиҳа ташкилотлари ҳамда муассасаларининг фаолиятини мувофиқлаштириш;

Орол ва Оролбўйи муаммоларига доир амалий тадбирларни амалга ошириш;

давлат, кооператив, фермер ташкилотлари ҳамда бошқа ташкилотлар ва корхоналарнинг буюртмаси асосида сув хўжалиги ва саноат-фуқаро қурилиши, йирик гидротехник иншоотлар ва сув оқизиладиган зовурлар барпо этиш;

бинокорлик буюмлари, конструкциялари ва материалларини, қурилиш техникасининг айрим турларини, машина ва ускуналарни ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш;

қўриқ районлар ва Қорақалпоғистон Республикасининг қишлоқ аҳолисини ичимли сув билан таъминлашга оид ишлар туркумини амалга ошириш, магистрал қувурлар ҳамда хўжалик—ичимли сув билан таъминлаш тизимларини қуриш ва такомиллаштириш;

Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигига кирувчи давлатларда ва чет элларда ўзаро фойдали ташқи иқтисодий алоқаларни ривожлантириш, хорижий фирмалар билан биргаликда корхоналар ташкил этиш, сув хўжалиги ишлари ҳамда саноат-фуқаро қурилишини олиб бориш;

концернга кирувчи корхоналар ва ташкилотларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, республика давлат бошқаруви идораларида ва чет элларда уларнинг умумий манфаатларини ифодалашдан иборат деб белгилансин.

3. Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси 10 кун муддат ичида «Ўзсувқурилиш» концерни фаолиятини ташкил этиш масалаларига доир қарор қабул қилсин, унинг таркибини ва низомини тасдиқласин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 18 ноябрь.

- *«Кимга тўй, кимга аза» мақоласига муносабат*

МИЛЛИЙ ВАЛЮТА:

ЕТТИ ЎЛЧАБ БИР КЕСМАСА БЎЛМАЙДИ

«ХАЛҚ СЎЗИ»нинг ўтган сонида эълон қилинган «Кимга тўй, кимга аза» мақоласи муносабати билан жойлардан муҳарририятга кўп қўнғироқлар бўлди.

Сабаби — муаллиф мақолада айрим чалкашликларга йўл қўйган. Ўзбекистоннинг миллий валютасини муомалага чиқариш ҳозирги иқтисодий бўҳрон вазиятида ўта нозик масала бўлиб, у нафақат иқтисодий, балки ижтимоий, ҳатто сиёсий аҳамият касб этади. Шу муносабат билан муҳарририят «Кимга тўй, кимга аза» мақоласида миллий валюта хусусида баён этилган фикр-мулоҳазаларнинг қай даражада ўринли ёки ноўрин эканлигини шарҳлаб беришини сўраб жумҳурият Миллий банки пул оборотини уюштириш бошқармаси бошлиғининг муовини М. Тенга мурожаат этди.

— Мақоладаги кўпгина мушоҳадалар халқда нотўғри тушунча пайдо бўлишига, ноўрин фикр туғилишига олиб келиши мумкин. Аслида миллий валютани муомалага киритиш, баъзилар ўйлаётганидек, жўн нарса эмас, билакс у ҳам иқтисодий, ҳам ижтимоий, ҳатто айтиш керакки, сиёсий аҳамиятга молик ўта нозик масала бўлиб, етти ўлчаб бир кесишни талаб этади.

Миллий валютани жорий этиш учун керак бўладиган бир қатор шарт-шароитлар пишиб етилган бўлмоғи керак, токи бу янги пул дастлабки кунданоқ рублнинг аҳволига тушиб қадрсизланмай, ичкарида ҳам, ташқарида ҳам ўз мавқеига эга бўлиши, яъни муомалада қадрли бўлиши шарт. Бунинг учун эса ички бозорда янги пулга яраша маҳсулот сероб бўлмоғи керак. Бизда эса ҳозир маҳсулотнинг 50 фоизидан кўпроғи ташқаридан олиб келинаяпти. Унинг ҳам асосий қисми Россия ва Ҳамдўстликдаги бошқа айрим жумҳуриятлардан келтирилади. Маълумки, улар билан пул муомаласи рубл орқали.

Демак, Ўзбекистон рубл зонасига кирувчи давлатлар билан иқтисодий муносабатда бўлар экан, ҳозир рублдан воз кечиб, ўз миллий валютасини жорий этиши иқтисодий таназзулга олиб келади. Бошқача қилиб айтадиган бўлсак, жумҳурият ўз пулини муомалага киритиши учун, аввал ички бозорни маҳсулотга тўлдириши, бунинг учун кичик ва қўшма, шунингдек, халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқарадиган бошқа турдаги корхоналарни кўпайтириши лозим. Четга чиқарилаётган маҳсулотлар эвазига валютани кўпайтириб, ташқаридан керагича техника ва технология олиб келиш энг тўғри йўлдир.

Қолаверса, Болтиқбўйи жумҳуриятлари, Беларус миллий пуллари ва Украина купонлари бошига тушган иш биз учун катта сабоқдир. Бу жумҳуриятларда жорий этилган миллий валюта ўз қадрини топмади, иқтисодий аҳволни ўнглаш ўрнига, уни янада ночорлаштирди. Украинада нақд пул тақчиллигини бартараф этиш мақсадида жорий этилган купон ҳам кутилган натижани бермади. Украина карбованецини муомалага киритиш ҳаракатига қарши Россия ҳам кескин чора кўражагини, яъни иқтисодий муносабатларни бузажагини маълум қилди. Бинобарин, украин миллий валютаси наф келтириши ўрнига аҳволни баттар мушкуллаштириши ҳеч гап эмас.

Хулоса қилиб айтганда, Ўзбекистон ўзининг миллий пулини чиқариши учун ҳали иқтисодий шарт-шароит пишиб етилгани йўқ. Жумҳуриятимиз танлаган иқтисодий тараққиёт йўли оғишмай амалга оширилиб борилар экан, шундай кун келадики, ўзбек миллий валютаси чиқарилади ва у жаҳон миқёсида ўз қадр-қимматига эга бўлади

МУҲАРРИРИЯТДАН: Демак, ҳеч қандай васвасага ўрин йўқ. Жумҳурият Марказий банки раҳбарияти билан келишувга биноан «Халқ сўзи»нинг навбатдаги сонида Ўзбекистон Миллий банки бошлиғи Ф. Муллажонов билан суҳбат эълон қилинади.

Муаммолар бамаслаҳат ҳал этилади

«ХАЛҚ СЎЗИ» МАХСУС МУХБИРИ ТЕҲРОНДАН ХАБАР ҚИЛАДИ

14 ноябрь куни Эрон Ислом Республикасининг пойтахти Теҳронда «Марказий Осиёда фан ва маданият бўйича ҳамкорлик йўллари» мавзуида биринчи халқаро конгресс очилди. ЮНЕСКО томонидан уюштирилган ушбу анжуманда нафақат Осиё, балки Америка, Европа қитъаларининг қатор мамлакатларидан таниқли олимлар, мутахассислар иштирок этишаяпти. Ўзбекистон делегацияси Республика Фанлар академиясининг президенти Маҳмуд Салоҳиддинов, академиянинг тарих институти директори Аҳмадали Асқаров, «Халқ сўзи» ва «Народное слово» газеталарининг бош муҳаррири Анвар Жўрабоевдан иборат.

Анжуман очилишида Эрон Ислом Республикасининг вице-президенти Ҳасан Наби, Маданият ва олий таълим вазири Мустафо Муин сўзга чиқишиб, конгресс ишига зафарлар тилади.

«Ушбу анжуман, — дейди ўз нутқида ЮНЕСКО бош директори таниқли олим ва жамоат арбоби Федерико Майор, — яқиндагина мустақилликка эришган собиқ совет республикалари, айниқса, Ўрта Осиёдаги давлатларнинг маданиятию фанини ривожлантиришга ҳисса қўшиши ҳамда шу йўл билан уларнинг мустақиллигини мустаҳкамлашга катта ёрдам беришига аминман».

— Конгрессда Ўзбекистон делегацияси аъзолари фаоллик кўрсатишаётгани қайта-қайта таъкидланаяпти. Улар нутқларида муҳим, муаммоларни ўртага ташлашяпти. Масалан, академик Маҳмуд Салоҳиддинов Ўзбекистон ҳукумати номидан ЮНЕСКОга мурожаат қилиб, 1994 йилни Улуғбек йили деб эълон қилишни таклиф этди. (Улуғбек таваллуд топганининг 600 йиллиги муносабати билан). Шунингдек, олим ўз чиқишида республикада ишлаб чиқилган «Қуёш» системасини янада такомиллаштириш ишини жаҳон олимлари билан ўзаро ҳамкорликда олиб бориш масаласини кўтарди. Бундан ташқари нотиқ анжуман аҳлини Ўзбекистон фанининг бугуни ва истиқболи билан батафсил таништирди.

Анжуманнинг тарих ва маданият бўйича комиссия раиси этиб сайланган академик Аҳмадали Асқаров ўз маърузасида Ўзбекистонда шаҳар меъморчилиги тарихи, қадимий топилдиқлар ҳақида бой маълумотлар берди.

Самарқандда Ўрта Осиё мамлакатларининг тарихи, археологияси, маданияти, меъморчилигини ўрганувчи марказ (ЮНЕСКО қаноти остида) очилиши хусусидаги таклиф кўпчиликка, жумладан, Федерико Майорга ҳам маъқул тушди.

Конгресс ўтаётган жой — «Озоди» меҳмонхонаси фойесида китоблар ва фотосуратлар кўргазмаси ташкил этилган бўлиб, ундан Самарқанд, Хива, Бухоро обидаларининг рангли тасвирлари, Ғ. Купон нашриётида чоп этилган маданиятга оид китоб ва альбомлар ҳам кенг ўрин олган.

17 ноябрь куни конгресс иштирокчилари Эроннинг қадимий шаҳри Шерозга ташриф буюришиб, унинг тарихий ёдгорликлари билан танишдилар.

Анжуман ўз ишини 19 ноябрь куни якунлайди.

А. ЖЎРАБОЕВ.
Теҳрон, 18 ноябрь 1992 йил.

ТЕҲРОН БИР ҚАДАМ БЎЛДИ

Эрон Ислом Жумҳурияти билан Ўзбекистон Республикаси сешанба куни Теҳрон — Тошкент йўналишида тижорий авиарейс очиш тўғрисида битим имзоладилар. Ассошиэйтед Пресс ахборот маҳкамасининг хабар қилишича, ҳужжатга Эрон томонидан Миллий авиация ташкилотининг раиси Али Муҳаммад Нуриён ва Ўзбекистон ҳукумати номидан ташқи иқтисодий алоқалар вазирининг биринчи муовини Содиқ Сафоев имзо чекди.

Эрон Ислом Жумҳурияти илгари Туркманистон ва Тожикистон билан ҳам шундай битим тузган эди.

(ЎзА).

Бўлса бордир. Ахир Америко аҳолисининг тўрт фоизигина фермер. Аммо улар бутун мамлакатни гўшт-сутга тўйдириб, ортганини экспорт ҳам қилишади. Ўзбекларнинг қаери кам улардан? Меҳнаткашу заҳматкашлигига дунё тан берган. Ўзбекистоннинг табиати, иқлими, тупроғи хусусида гап йўқ. Бироқ шуниси ҳам борки, ҳамма ҳам фермер бўлавермайди. Бу — уддалай оладиганларнинг иши. Хою ҳавас бошқа, иқтидор бошқа.

ИШЛАГАНИ ИМКОН БЕРИШСА БАС

ФЕРМЕР ҚАНАҚА БЎЛИШИНИ АМАЛДА КЎРСАТАМАН,— ДЕЙДИ ЙЎЛДОШ ДЎЛАНОВ

Хўш, Йўлдош Дўланов қанақа одам ўзи? Нима учун фермер бўлишни орзу қилиб қолди?

Аслида Дўлановнинг саъй-ҳаракатларида ҳеч қандай сир-синоат йўқ. Ҳамма қатори бир одам. Фақат ғайратли, уринчоқ холос. Яхшироқ яшасам дейди. Ўзинигинамас, ўзгаларни ҳам ўйлайди. Ҳалол ишлаётган тирик жон борки, меҳнатининг пировард натижасини кундалик рўзғорида, туриш-турмушида кўришини истайди. Бунинг нимаси ёмон? Жумҳурият Президентидан тортиб, хукумат раҳбарларию бутун фуқароларнинг нияти шу эмасми ахир?

Йўқ, Дўлановнинг фермер бўлгиси келиб қолганига шубҳа билан қарамаслик, чўчимаслик керак. У Президент кўнглидаги ишбилармонларнинг бири. Қўлидан келишини билиб шу сермашаққат, серғалва ишга қўл ураяпти. Хусусий фермер хўжалигини йўлга қўйиб олгач, етиштирган маҳсулотининг асосий қисмини, яъни шартномада белгилаб қўйилганидан ҳам кўпроғини хўжаликка, демакки давлатга топшириб, қолганини қаймоққа, сариёққа, пишлоққа, колбасага айлантирмоқчи-да, туман марказида, қишлоқларда дўконлар очиб, шу ерлик аҳолига инсоф доирасидаги нархларда сотмоқчи. Хўжалигу туман раҳбарларига яна нима керак?..

Уларга нима кераклиги хусусида кейинроқ тўхталармиз, ҳозир эса Дўлановнинг фермер бўлганидан сўнг нималарга улгурганини кўриб чиқайлик. Оққўрғон туманидаги «Партия XXII съезди» жамоа хўжалиги билан шу йилнинг 2 апрел санасида шартнома тузди. Кейин мол сотиб олиш, молхоналар қуриш, хуллас фермерликни бошлаб юбориш мақсадида давлатдан қарз пули олиш ҳаракатига тушди. Аммо ҳадеганда иши юришавермади. Икки ойлар чамаси елиб-югуришлари зое кетди. Бироқ ушлаган жойидан кесадиган феъли бор экан, тузсиз ҳамирдек бўшашмади, орқага чекинмади. Қўлидаги бор пулини чамалади — чўғи анча кам. Яп-янги машинасини сотди — яна мўлжалига етмади. Укасини кўндириб, машинасини соттирди. Ана энди ишга киришса бўлади...

Ҳозир Дўлановнинг фермасида, тўғрироғи ферма учун ажратилган қияликда 40 бош қорамол бор. 25 таси сигир. Декабрда бирин-кетин туғиб, сутга киради. Дарвоқе, биттаси туққан, кунига ўртача 18 литрдан сут бераяпти. Чорвадор одам бу рақамни ойга, йилга чақиб, сигирнинг зотдорлигию эгасига келтирадиган даромадини аниқ ҳисоблай олади. 25 та сигирнинг ҳаммаси шунақа —зотдор (қора-ола).

Бўрдоқига боқилаётган ўнта новвос яна 4-5 ойдан сўнг тирик вазни 500 килограммдан ошиб, гўштга тайёр бўлади. Бундан ташқари фермернинг 40 та қўйи ҳам бор. Эринмай Қашқадарёга бориб, ҳисори зотидан олиб келган, яъни гўштга боқиш учун қулай, айниқса, 2—3-тадан туғиб, тез кўпайишини айтмайсизми. Жуни ҳам сероб, сифатли. Ҳозиргача 55 килограмм жун топшириб қўйди.

Бизнинг ўз кўзимиз билан кўрганларимиз шулар. Буларни ўқиб «демак, фермернинг ишлари жойида экан» деган хулоса чиқариш мумкин. Чинданам шундаймикин? Йўқ, албатта. Фермернинг дарди ичида экан. Буни ўзидан эшитган маъқул.

— Ношукрчилик худога ҳам ёқмайди, аммо ҳақиқатни яшириш ҳам гуноҳ. Шартнома имзолангандан сўнг хўжалик фермаси ёнидаги ташландиқ, шўр босган, суғорилмайдиган 6 таноб ерни беришди. Бу ерга охирги марта қайси йили экин экилганини ҳеч ким, жумладан ўзим ҳам эслолмайман. Барибир суюндим — иш бароридан кела бошлагандек эди. Энди ернинг заҳини қочириш учун атрофига зовур қазиш, майдонни ҳайдаб экишга тайёрлаш учун техника бўлса бас. Лекин хўжаликдан нажот бўлмади. Таниш-билиш, ошна-оғайничилик қилишга тўғри келди. Текинга эмас, албатта, пулга.

Хўжалик бошқаруви бу ердан тўрт чақирим наридан яна етти таноб ер ажратди менга. Лекин қанақа ер денг. Илгари қўнғлик бўлган, хўжалик ёлчиб фойдаланолмаган. Кейин уни суриб текисладию, бирор йил экин экиб кўрмай, менга инъом қилди. Устки унумдор қатлами суриб ташланган ерда ҳосил бўлармиди. Эккан маккажўхориларимиздан ҳосил ололмадик. Мен-ку майлия, бир ҳамқишлоғим (исм-шарифларини айтмай қўя қолай, изза бўлмасинлар) озгина ерга ерёнғоқ экиб бироз фойдаланмоқчи эди, эккан уруғига чув тушди— умуман кўкармади.

Хуллас, Ўзбекистон жумҳуриятининг деҳқон (фермер) хўжалиги тўғрисидаги қонунининг II бўлим, 6-модда, 6-бандидаги «Ер участкалари фуқароларга одатда суғориш ва коллектор-дренаж тармоқлари бўлган ва дала йўллари ўтказилган яхлит майдондан ажратиб берилади» деган кўрсатмасига амал қилинмади. Унумдор ва суғориладиган ерни қўя турайлик, хўжалик зотли мол, озуқа, ўғит, техника каби фермерга сув билан ҳаводек зарур нарсалардан ҳам ёрдам беролмади, ўзимизнинг ёғимизга ўзимиз қовурилдик. 6 таноб ерга бир амаллаб эккан маккажўхори билан молларни боқдик, қишга бироз хашак ғарамладик. У ҳам ҳали очиқ ҳавода.

Буёғи қиш. Қўйлар-ку, усти ёпиқ жой бўлса бас, қишлайверади. Лекин қорамолларнинг холи нима кечади? Декабрдан сигирлар туға бошласа, ёш бузоқларни сақлайдиган хона йўқ. Қурилиш ашёларининг нархи осмонда, бунинг устига топилавермайди. Лекин қараб турганимиз йўқ. Ғишт ва бошқа ашёларни топиб, қишлик молхона қураяпмиз, ҳадемай усти ёпилади.

Биз ўзбекларда «Хоммолмисан, шерикмисан» деган ибора бор. Давлат назорати қўмитасининг район бўлими ва хўжалик раҳбарлари бизга шерик бўлиш ўрнига шу йил ҳисобидан 16 тонна сут топширмасанг, шартномани бузиб, ерни тортиб оламиз, молларингни нима қилсанг қилаверасан, дея оёқ тираб туришибди. Ҳолбуки, сигирларим декабрдан сутга киришини билишади.

Баъзан, бу ғалваларнинг менга нима кераги бор эди, фермер бўлмасам ҳам бинойидек яшаб турибман-ку, дея ҳаммасидан қўл силтаб кетгим келади. Аммо орият қўймайди, қолаверса айб менда эмас, ўз ёнимдан нақд 250 минг сўм сарфлаб шунча ишни эпладим, энди ташлаб кетсам маломат тоши яна менинг бошимда бўлади.

Аслида фермер сифатида менга ортиқча нарса керак эмас. Ҳаммаси қонуний бўлса, мени ўз ҳолимга қўйишса, ишлашга имкон беришса бас. Мол сонига қараб, унумдор, суғориладиган майдондан яхлит ер ажратиб беришса, ҳисобдан чиқарилган техникани менга сотишса бўлгани, қолганини ўзим эплайман. Ўйлаб қўйган режаларим бор. Молхоналарни мухтасар қилиб қурсам, асосий ишлар ҳозиргача бўлганидек қўл билан эмас, механизация воситалари билан бажарилса, фермамиз атрофида ўзимизга етарли боғимиз, томорқамиз бўлса, ҳамма егулик ўзимиздан чиқса, дейман. Ахир биз, ўзбеклар ҳам одамга ўхшаб ишлаш ва яшашни ўрганайлик-да. Қачонгача Ғарбга ҳавас қилиб юрамиз.

Мен Голландияда бўлганман. Бошқасини қўйиб турайлигу биргина мисол келтирай: фермер ўзининг шинам хонасида башанг кийимда қаҳвасини ичиб ўтирган жойида молхоналардаги холатларни телевизор орқали кўриб туради. Айтайлик, туғруқхонадаги бирорта сигирни лард тутиб қолди. У дарҳол кийимини махсус коржомага алмаштириб, туғруқхонага киради. Зооветеринария талабларини бажо келтириб, яна вақтини ўз ихтиёрича ўтказаверади.

Тўғри, бизнинг бу даражага эришишимиз учун ҳали кўп қовун пишиғи бор. 75 йиллик «коммунистча меҳнат» бизни шундай манзилга элтдики, энди жиловни буриб, тўғри йўлга чиқиб олишимиз учун анча вақт керак бўлади. Аммо шунақа экан, деб юраверсак юраверамиз-да. Ҳеч ким ташқаридан келиб мушкулимизни осон қилиб бермайди. Ўзимиз ҳаракат қилмасак Президентнинг энг халқпарвар фармонлари ҳам ҳаётга кўчмай қолаверади. Ишбилармонлик ҳаракатини авж олдириш ташаббускори шахсан давлатимиз бошлиғининг ўзи эканлиги бежиз эмас, албатта. Шундай экан, қуйидан бўлаётган сунъий тўсиқларни фақат амалий меҳнат билан енгмоқ керак. Зеро, ҳалол меҳнат қилганларгина яшайдиган давр келди...

Қани энди Дўланов айтганидек бўла қолса. Лекин, афсуски, жойларда сунъий тўсиқларни кўпайтириб, фермерларнинг эркин ҳаракат қилиб, тез оёққа туришларига йўл қўйишмаяпти. Ҳали у, ҳали бу ҳужжатлардан «хато» топишиб, банклардан кредит беришмаяпти. Ер беришса, сувдан, техника ва ўғитдан, озуқадан қисишади. Негаки, фермерлар кўпайса, ишлари юришиб кетса, жамоа ва давлат хўжаликларига рақобатчи пайдо бўлади. Демак, ҳалол рақобатчиликдан қўрқаётганлар ноҳалол йўлни танлаб, рақибчилик қилишаяпти. Такрор айтамизки, бу уринишларнинг ҳаммаси вақтинчалик. Зеро, ишбилармонлик ҳаракатининг бошида шахсан жумҳурият Президенти турибди. Шундай экан, бу хайрли ишни тўхтатиб қоладиган куч йўқ.

А. ЙЎЛДОШЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Баҳром Фармонов бундан бир йил муқаддам вилоятдаги катта бир идорада кичикроқ бошлиқ бўлиб ишларди. Ва бу лавозимда салкам ўн йил ишлади.

— Одатдаги иш — дейди Баҳром ака ўша даврни эслаб. — Кўп қаватли уйларнинг лифтига ўхшардик. Эрталаб ишга кечқурун уйга. Бир хил йўл, бир хил иш. Оҳири ҳамасига қўл силтадим. Қишлоққа қайтишни анчадан буён ният қилиб юрувдим. Бунинг устига совхозимиз директори, Ўзбекистон Халқ депутати Абдураззоқ Умрзоқов 1-бўлимга раҳбарлик қилишни таклиф қилиб қолди.

Ҳуллас, Баҳром ака Нурота районидаги «Ўзбекистон» давлат хўжалигидаги 1-бўлимга бошлиқ сифатида қайтиб келди. Унинг муваффақиятлари ҳақида гапиришга ҳали эрта, бироқ улардан кўз юмиб ҳам бўлмайди. Бўлим меҳнаткашларининг фикрича ишлари анчагина жўнлашган. Чорвачилик — йил ўн икки ой дала меҳнати билан боғлиқ. Баҳром ака бугун ўша чорвадорлар учун қулай шароитлар яратиш, қишловни муваффақиятли ўтказиш тараддудида.

СУРАТДА: Б. Фармонов бўлим меҳнаткашлари билан навбатдаги ишлар хусусида суҳбатлашмоқда.

Ёрдам беринг, яхшилар

Ҳеч қачон газетага ишим тушмаганди, аммо нима қилайки, кўргулик мени шундай қилишга мажбур этди. 73 ёшдаман, Улуғ Ватан урушининг II гуруҳ ногирониман. Аммо урушда ўзим кўрган қийинчиликлар ҳозирги вақтда етти ёшли неварам Жамшиджоннинг тортаётган азоблари олдида ҳолва бўлиб қолди.

Шу йил 15 май куни эрталаб соат етти яримларда неварам Жамшиджонни автомашина уриб юборди. Жамшиджон боши, елкаси, оёғи лат еб оғир тан жароҳати олган ҳолда Тошкент шаҳар 5-клиник шифохонасининг ҳаётга қайтариш (реанимация) бўлимига келтирилади. Бу ерда у 47 кун ўлим билан олишиб ётди, 120 кун деганда бундан кейин дори қабул қила олмаслиги сабабли уйга жавоб беришди.

Худога шукрки, оқибатли одамлар, яхши шифокорлар ёрдамида Жамшиджон омон қолди. Уни ҳаётга қайтаришда бир гуруҳ шифокорлар катта жонбозлик кўрсатишди. Шундай инсонларнинг борлигига шукур. Аммо, минг афсуски, шу билан ҳамма нарса изга тушиб кетгани йўқ. Неварамни кўрсам, кўзимда аччиқ ёш қалқийди. Яқиндагина бобожон, дея бўйнимга осилиб «ачом-ачом» қилиб, кўнглимни шод этиб юрган Жамшиджон энди гапира олмай, бутунлай шол бўлиб тўшакда михланиб ётибди.

Биз қўлимиздан келса, ундан жонимизни ҳам аямаймиз. Аммо унга азоб бераётган дард олдида ожизмиз. Сизга хат ёзишдан асосий мақсадим, Ўзбекистонда, қолаверса, Ўрта Осиё республикаларида неварамнинг жонига оро кирадиган шифокор ёки табиблар бўлса, ёрдам қўлини чўзар, деган илинждир. Балким бирорта хорижий давлатда бунинг иложини қилса бўлар. Қўлингиздан келса, шу мурғак болага ёрдам беринглар, яхшилар!

Ҳурмат билан,
Луқмон СОБИРОВ,
Қибрай район, Салар қўрғони. Береговая кўчаси 24 «а» уй.

«ЙИҚИЛГАН ТОЙГАНГА КУЛАР»

ЗАҲИРИДДИН Муҳаммад Бобур номли Ўш вилоят ўзбек мусиқали драма театри таниқли қирғиз драматурги Тўқтўбўлўт Абдумўмуновнинг «Йиқилган тойганга кулар» комедиясини саҳналаштирди.

Комедияда коммунистик партия ҳукмронлик даврида ўзининг уқувсиз вакилларини у ёки бу жойларни текшириш учун йўллайвергани, бунинг оқибатида қишлоқ аҳли олдида текширувчиларнинг изза бўлганлари фош этилади. Спектакль томошабинларга манзур бўлди.

Р. КАРИМОВ.

ТАНҚИДНИ УНУТИШДИ

ЯҚИНДА Қорақалпоғистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсатининг навбатдан ташқари мажлиси бўлиб ўтди. Унда Мўйноқ райони меҳнаткашларидан тушаётган шикоят-аризаларни текшириш бўйича тузилган махсус комиссия ахбороти тингланди. Мажлисда Мўйноқ районида қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириш, аҳолининг ижтимоий-иқтисодий аҳволини яхшилаш, саноат ва қурилишни ривожлантириш соҳасида бир қанча камчиликлар борлиги эътироф этилди. Раёсат мажлисида йўл қўйилаётган қатор нуқсонлари учун район ҳокими Тожиддин Киримзатовга қаттиқ огоҳлантириш берилди. Лекин, «Халқ сўзи» рўзномасининг шу йил 18 сентябрь сонида чоп этилган «Мўйноқча тўй» сарлавҳали танқидий мақола юзасидан лом-мим дейилмади.

М АҲМЕДОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• Маҳаллий ҳокимият ва кадрлар

МАҚСАД АНИҚ, НИЯТ ХОЛИС

Диёримиз келажаги, тараққиёти, иқтисоди ҳақида ўйлар эканман, аввадамбор мамлакатимиз раҳбари олиб бораётган дадил сиёсат ҳамда унинг илк натижаларини кўриб кўнглим кўтарилади. Ана шу катта сиёсатни амалга оширишда бор имкониятларини ишга солиб, халқимиз, Ватанимиз тараққиёти учун астойдил бел боғлаган жонкуяр одамларни кўз олдимга келтираман. Сирдарёда ҳам бундай фидойи инсонлар кўп. Улардан бири вилоят ҳокимлиги умумиқтисод бўлимининг мудири Рустам Жўраев.

Рустам билан илк бор танишганимизда Оқолтин район кенгаши раисининг ўринбосари вазифасида ишларди. Ўзига хос дунёқараши, теран фикрлаши, ўзбекона дангаллиги билан бир бор суҳбатлашгандаёқ эътиборимни тортганди. Кейинчалик вилоят ҳокимлигига ишга ўтгач, тез-тез кўришадиган, қолни вақт топсак ўзимизни қизиқтирадиган мавзуларда суҳбатлашадиган бўлдик. Газетхонларга ҳавола этилаётган ушбу мулоҳазаларимизни бир неча суҳбатлар йиғиндиси, деб атасак ҳам бўлаверади.

— Рустам, рости шу пайтгача сиз бошқараётган бўлимда фақат икки киши ишлашларингизни билмаган эканман. Бутун бир вилоят иқтисодини мувофиқлаштириб туриш икки одамга оғирлик қилмайдими?

— Нима десам экан, Ҳар ҳолда осон эмас. Лекин етакчи мутахассис Алиасқар Сувонқулов билан зиммамиздаги масъулиятнинг уддасидан чиқишга ҳаракат қилаяпмиз. Камтарликка кирмаса ҳам айтиб қўя қолай: агар ўз ишимдан қониқиш ҳосил қилмасам, яхшиси ишламай қўяқоламан. Бундан ташқари бўлимда фақат икки киши бўлганимиз билан вилоят бошқарувининг турли соҳалари раҳбарлари, мутахассислари билан ҳамкорликда иш олиб борамиз. Бўлим ҳузурида ташкил этилган экспертлар гуруҳи ҳам бизга яқиндан кўмак беради.

— Амалга ошираднган асосий вазифаларингиз ҳақида гапириб берсангиз.

— Бўлим фаолияти жуда серқирра. Президент ҳамда Вазирлар маҳкамасининг иқтисодиёт бўйича чиқарган фармонлари, қарорлари ҳамда вилоят ҳокимининг тегишли фармойишларининг бажарилишини мувофиқлаштириб борамиз. Жорий ҳамда истиқбол режаларининг амалга оширилиши бўйича тадбирлар белгилаймиз. Шунингдек, вилоятда қурилаётган саноат, қурилиш иншоотларининг жойлашуви, уларнинг иқтисодий самаралари, маҳаллий ғазнага улардан келиб тушадиган маблағдан тортиб, аҳолини иш билан таъминлашгача бўлган барча жараёнларни ҳисоб-китоб қилиб берамиз ҳамда ана шу йўналишлар бўйича ҳокимиятга тавсиялар ишлаб чиқамиз.

— Кўпинча иш жойингизда бўлмайсиз. Юқорида санаб ўтилган юмушларга эса табиийки улгуриш мушкул.

— Илож қанча. Вақтдан самарали фойдаланишга ўрганмай иложимиз йўқ. Мен авваллари район, шаҳар раҳбариятларида, мутахассислигим бўйича бевосита ишлаб чиқаришда ишлаганман. Ва, очиғини айтсам, илгари ҳаммамиз бирдек дангаса эдик. Бошқасини қўяверинг, ҳозирги бўлимимиз олиб борган иш билан олдин обком ҳамда оближроқўмнинг бўлимлари шуғулланар, уларда олти нафар ходим бўларди. Лекин иш ҳозиргидек кўп эмас эди. Сабаби — партия кўрсатмалари бажариларди, холос. Бугун ҳар ким мустақил фикрламаса, фойдаю зарарни чўтга солмаса ишлай олмайди. Хонада кам ўтиришимнинг боиси — қўшни жумҳуриятлар ҳамда чет мамлакатлар билан иқтисодий ҳамкорликни кенгайтиришга ҳаракат қилаяпмиз. Ўзаро фойдали келишувлар асосида қўшма корхоналар ташкил этаяпмиз. Кейинги икки йил ичида Италия, Туркия, Хитой Халқ Республикаси ва бошқа мамлакатлар билан иқтисодий алоқалар ўрнатдик. Бугунги кунда чет элликлар билан ҳамкорликда қурилган тўртта қўшма корхона вилоят ишлаб чиқаришида салмоқли ўрин эгаллаб турибди. Истиқболда яна бир қанча ана шундай корхоналарни ишга тушириш ниятимиз бор.

— Масалан?

— Ёдингизда бўлса июль ойида вилоят ҳокими Ботир Маҳмудов бошчилигида Туркиянинг Адана вилоятига расмий делегациямиз бориб келганди. Мен ҳам делегация аъзоси эдим. Биз қардошлар диёрида бир неча кун бўлиб, жуда катта таассуротлар билан қайтдик, ҳамда иқтисодий, илмий-техникавий ва маданий соҳаларда кенг ҳамкорлик қилиш юзасидан бир қанча шартномалар туздик. Сирдарё ва Адана вилоятлари бирдарлашадиган бўлди.

Бевосита амалий ишларга келсак: мавжуд шартномалар бўйича туркиялик бирордарларимиз, яъни адалик ишбилармонлардан бир гуруҳи вилоятимизга келиб кетишди. Улар билан Гулистон ёғ-мой заводини қайта жиҳозлаш ва янги цех қуриш бўйича, шунингдек терини қайта ишлаш, тўқув фабрикаси қуриш, бошқа ишлар юзасидан тадбирлар белгиладик.

Вилоятимиз вакиллари Хитой Халқ Республикасининг Лям Бим корейс автоном жумҳуриятида ҳам бўлиб қайтишганди. Яқинда уларнинг делегацияси Сирдарёга ташриф буюришди. Хуллас, ташқи иқтисодий алоқаларимиз кенгайиб бораяпти. Шу боис чет элликларни кутиб олиш, уларни вилоят билан таништириш, янаям аниқроқ айтадиган бўлсак, улардан бирор нарса «ундириб» қолиш учун ҳаракат қилаяпмиз. Чунки хориждан оладиган, яъни ўрганадиган нарсалар жуда кўп.

— Албатта, чет эл сармоясининг кириб келиши вилоят тараққиётига сезиларли таъсир этиши шубҳасиз. Лекин ўз имкониятларимиз ҳам йўқ эмас. Шундай эмасми?

— Ҳамма гап шундаки, ўзимиздаги имкониятлар ҳам жуда катта. Аммо биз ҳали улардан етарли фойдалана олмаяпмиз. Биринчидан юз фоиз хом ашё етиштиришга асосланган ишлаб чиқаришимиз мустақил ҳаракат қилишимизга йўл бермайди. Қайта ишлаш саноатини ривожлантиришга эса жуда катта маблағ ва ишчи кучи зарур. Бундан ташқари ишбилармон кадрлар етишмаслиги ҳам энг катта муаммоларимиздан бири. Бошқа соҳаларни қўятурайлик. Бултур Президент фармонига кўра режадаги пахтанинг беш фоизи ҳамда ундан ташқари етиштиилган пахтамизни сотиш озмунча қийинлик билан кечмади. Чунки биз мустақил савдо-сотиқ қилишга энди ўрганаяпмиз. Бу борада тажрибамиз йўқ ҳисоби. Қизил империя бизни 70 йил мобайнида қандай ишлатиб, етиштирган маҳсулотимизни сув текинга олганига шукр қилиб ўрганиб қолгандик. Ҳар қанча қийин бўлмасин, чидаймиз. Яқин йилларда савдо-сотиқда ҳам жаҳон ишбилармонларидан қолишмайдиган бўламиз. Фақат меҳнатидан, изланишдан қочмасак бас.

— Империяни тилга олганингиз бошқа бир нарсани ёдимга солди. Уч-тўрт йил аввал Ўзбекистонда қайта қурувчи кучлар йўқ, деб марказдан юзлаб десантчилар келган ҳамда кўплаб ўзбекистонлик ёшларни Русиянинг турли ўлкаларига «тажриба ўрганишга» юборишганди.

— Улар ичида сиз ҳам бор эдингиз, демоқчисиз шекилли. Ҳа, мени ҳам айни шу мақсадда Свердловск вилоятининг Первоуральск шаҳар партия комитетига юборишган. Дастлаб бизни мактаб боласидай қабул қилишди. Шаҳар партия комитети инструкторлигини ҳам миннат-у иллат билан ишонишди. Бошқаларни билмадим-у, бизнинг Сирдарё вилоятидан борган «талабалар» ўрганишдан кўра кўпроқ ўргатиб қайтишди. Мен шаҳар партия комитетида уч ой ишлаб, шу орада ўзимизнинг «Голодностепстрой» бошқармамизнинг ПМКсини ташкил этишга кўмаклашдим. Қурувчиларимиз бажарган ишлари ҳисобига вилоятга кўплаб қурулиш материаллари олиб қайтишди. Уч ойдан кейин эса Свердловскдай катта вилоят партия комитетига масъул ташкилотчи вазифасига олишди. Шу лавозимда ишлаб турганимда Россия Компартиясининг таъсис қурултойига делегат этиб сайландим. Ва шу катта йиғинда иштирок этдим. Нима бўлганда ҳам ўзбек йигитлариям анойилардан эмаслигини кўрсатиб қўйгим келган эди, ўшанда. Мақсад сари қатъий интилган одам албатта ниятига етади. У пайтлар ўзбек шаъни учун алам билан ишлаган бўлсак, энди мустақил давлатимиз учун минг бор катта интилиш билан ҳаракат қилмоғимиз керак. Нафақат собиқ марказга, балки бутун дунёга халқимиз нималарга қодир эканлигини кўрсатиб қўядиган давр келди. Насиб этса, шундай бўлади ҳам.

— Ниятингиз йўлдошингиз бўлсин!

Суҳбатдош: Темур АБДУРАҲМОНОВ, «Халқ сўзи» мухбири.

• *Акс садо*

«ҒАП ЛИБОСДА ЭМАС, ҚАЛБ ПОКЛИГИДА»

Ёдингизда бўлса газетамизнинг 1992 йил 7 октябрь сонида хатирчилик О. Олимовнинг ана шундай деб номланган мақоласи эълон қилинган эди. У қизғин баҳс ва мунозараларга сабаб бўлди. Кимдир мақолада кўтарилган фикрларни ёқлаб гапирса, кимдир мутлақо инкор этди. Қуйида ана шундай мазмундаги хатлардан иккитасини эътиборингизга ҳавола қилишни лозим топдик.

ПАРАНЖИ АЁЛЛАРНИ ҲАЁЛИ ҚИЛАДИМИ?

ЎТГАН йили май ойида Шоҳимардонга дам олиш учун борган эдик. Бундай гўзал жойларда биринчи бор бўлишим. Баланд тоғлар, сайроқи қушлар, шарқираб оққан сувлар, хуллас, одамнинг кўзи кўриб тўймайдиган беқиёс манзаралар кишини сеҳрлаб қўярди. Шу орада бирқанча зинапояларни босиб ўтиб Ҳ. Ҳ. Ниёзий қабрини зиёрат қилдик ва музей остонасига қадам қўйдик. Хоналарни бирма-бир айланиб, ўша замон чолғу асбоблари, кийим-кечаклар, китоблар, қўлёзмалар, Ниёзийнинг турли гувоҳномаларини кўздан кечирар эканмиз, девордаги суратларни кўриб гоҳ қувондик, гоҳ... Очиғини айтсам, бир сурат хотирамда ўчмас бўлиб қолди.

Пешонасидан қон сирқираб оқиб тушган, майда қилиб ўрилган узун сочлари тўзғиб кетган, эгнидаги либослари қонга бўялган, бу дунё ноз-неъматларига, ҳидига ҳали озгина бўлса ҳам тўймаган ёш аёл суратини кўриб, юрагим эзилди. Сурат тагига эр ўз турмуш ўртоғини паранжи ташлагани учун пичоқлагани ёзилган эди. Суратга термиламан-у, худди шу воқеа устида тургандек тилим лол-у оёқ қўлим ҳолсиз қолди...

Шу бугунги кунда ўша суратни эсласам хаёлимга фақат бир нарса келади. Нима, паранжи ташлаш юз пардасини, бутун бор ор-номусини сидириб ташлаш, деган гап эмас-ку? Яна бир нарса — ўша ўз турмуш ўртоғини шу куйга солган эр қилган қилмишини ўзи қандай баҳолаган экан-а? Ё шу ишларидан фахрланганмикан? Ё бўлмаса мусулмонларнинг бир-бирига қўл кўтариши мусулмончиликданми? Ёки паранжи ташланди-ю фоҳишабозлик, суюқоёқлик, бетга чопарлик деган янги касаллик пайдо бўлдими? Афсуски, бундай касаллик эскитдан, ўша паранжили йилларда ҳам мавжуд эди.

Муштарийлар мени кечирсинлар-у, авваламбор, агар паранжи ҳақиқатда ҳам аёлларни ҳаёли қиладиган бўлганда эди, бизнинг бувижонларимиз, онахонларимиз ёруғ дунё юзини кўриш учун нақадар даҳшатли азобларга қарамай паранжиларини ташламаган бўлардилар.

Муаллиф: — «Қизларимиз ўз миллий атлас куйлакларида юраверишса яхши эмасми?» дебди. Дарҳақиқат, биз ўзбек аёлларининг миллий либосимиз — атлас куйлакларимиз нақадар ажойиб ва чиройли.

Отабек Олимов айтганидек гап либосда эмас, балки қалб поклигидадир. Чунки аёлнинг ким эканлигини эгнидаги либоси эмас, унинг ички дунёси — қалби айтиб беради. Агар аёл кишининг қалбида меҳр-шафқатга, оқибатга, хуллас, яхшилик уруғларига заррача ҳам ўрин бўлмас экан, аёлни ҳеч қандай либос, ҳатто шу бугунги кунда орамизда кўпайиб бораётган юзларигача беркитиб кийилган кийимлару ва ҳатто паранжи ҳам яхшилик йўлига йўналтира олмайди.

Энди гапни қисқа қиладиган бўлсак, Оллоҳ таоло ҳар бир яратган бандасининг қалбига инсоф-диёнат деб аталмиш улуғ неъмат ато этмас экан, минг афсуслар бўлсинким, либос билан ҳеч нарсани ўзгартириб бўлмайди.

Гулнора ЭРГАШ қизи.

ГЎЗАЛ ҚИЛИБ ЯРАТДИ, ОЛЛОҲ!

Ҳурматли Отабек Олимов!

Мен ҳам ҳижобга кирган қизман. Сизнинг ҳижоб, паранжи ҳақида жон куйдириб ёзган мақолангиз мени ўйлантириб қўйди. Рости, сизга бироз ачиндим ҳам. Тўғри, ҳамманинг фикри ҳар хил. Менимча эса...

Сиз ўранган қизларни кўриб «Нега хотин-қизларимиз қора ўтмишини эслатувчи паранжига ўраниши керак?» деб ўйлабсиз. Қизиқ, нега «қора» ўтмиш? Аёлларнинг авратини беркитиб, ўраниб юриши қора ўтмишми? Сиз бунда қандай қора кўрдингиз? Қолаверса, бу негалигини уларни аёл қилиб яратган Худо билади! Ўз завжалари, қизларини ўрантирган ота-боболаримиз билади. Оллоҳ аёл кишини гўзал қилиб яратди! Ширин тил, нозик туйғулар билан яратди! Ҳатто ғайридинлар мусулмончиликни қабул қилаётган ва бунга интилаётган бир пайтда (машҳур қўшиқчи М. Жексон ҳам мусулмон динини қабул қилган) ўша қизларни мусулмон динига мансуб қилди. Уларни инсониятнинг гўзал намунаси — Аёл қилиб яратди. Ва шу билан бирга уларга гўзаллигини номаҳрамдан сақлашга буюрди. Яъни бармоқлари, юзидан ташқари барча аъзоларини аврат деб белгилади. Энди ўйлаб кўринг, Оллоҳ уларни шу қадар гўзал қилиб яратганда, нима учун улар Оллоҳнинг фарзини бажармаслиги керак?

Сиз «Қизларимиз ҳозирги ўзбекча либосда юрса бўлмайдими?» деганда қандай либосни назарда тутгансиз?

Сиздан илтимос, Оллоҳга ҳолид айтиб, унинг фарзини бажарганларга жон куйдирманг. Сиз атрофингиздаги қора ўтмишни эмас, «бахтли замон»ни эслатаётган, ҳозирги «ўзбекча либос» кийиб юрганларга жон куйдиринг. Сиз ўзингиз, маънавиятингиз, дунёқарашингиз, охиратингиз ҳақида ўйланг.

Яна Тошкентга келганингизда Чорсу бозори ёнидаги мадрасадан қора ўтмишни эслатиб тушиб келаётган қизларга эмас, ўша ерда сотилаётган Ислом динига оид китобларга эътибор беринг. Ажаб эмас, Оллоҳ дилингизга мусулмончиликни солса. Ишончим комилки, шундан сўнг сиз ўранган қизларни кўрганингизда дилингиз равшан тортиб, С. Саййиднинг «Оқ рўмолларга» шеъри ёдингизга тушади. Кейин Тошкентга иш билангина эмас, атайлаб жума намозини ўқишга келасиз. Ва... бутунлай ўзгача руҳда мақола ёзасиз. Иншоллоҳ!

Дилфуза ОЛИМЖОНОВА, Тошкентдаги 102-мактабнинг битирувчи синф ўқувчиси.

Бир сиқим майиз дастурхонингиз устида турсаю ундан бир дона қўлга олсангиз қувваю ҳофизангиз панд бермаса кўнглингиз далага кўчади. Сезасизки, шу мўъжазгина неъмат бу ерга келгунча миришкорнинг қўлларини ўзининг сирти қадар тириштириб юборган ва не ажабки, деҳқон айни чоғда ҳам беҳаловат — токзорларда кузги юмушларни бажариш билан овора.

Насиб этиб «Фарғона» узумчилик совхозида бўлсангиз Қиличевлар хонадонига кириб ўтинг. Хонадон соҳиби сизга бу йил 50 гектарлик узумзордан мўл-ҳосил етиштирилганини тўлқинланиб гапириб беради. Танимаймизку деманг, юқоридаги суратда шофирконлик миришкорнинг ўзи турибди.

Қ. КАРИМОВ олган сурат.

ЭШИТМАДИМ ДЕМАНГЛАР

МАТБУОТ ВА АХБОРОТ АГЕНТЛИКЛАРИ ХАБАРЛАРИ АСОСИДА ТАЙЁРЛАНДИ

ГЕЛЬМУТ КОЛНИНГ УРИС «ДУГОНАСИ»

Шундай воқеанинг рўй бериши канцлернинг ҳатто, тушига ҳам кирмаганди.

ПОЧТАЧИ федерал канцлернинг идорасига хат ташлаб кетди. Ходимлар «хўжайини»ни уринтиришни истамай, хатни ўзлари очишди ва «Салом, Гельмут» иборасини ўқибоқ ҳанг-у манг бўлиб қолишди. Хат давоми янада ҳайратомуз эди: «Серёжка чопқиллаб юриб кетди...», «Кирилл энди алоҳида хонали бўлди...». Хуллас, оддий ўрис оиласидаги одатий туриш-турмуш ҳақидаги гаплар. Яхшиямки бу гаплар Ханнелоре Коль хонимнинг (канцлернинг хотини) қулоғига етиб бормай, масала ойдинлашди.

Маълум бўлишича, волгодонлик Таисия Подгорная исмли аёл Болгариянинг Қора денгиз соҳилидаги пляжда боннлик амалдор Гельмут Кон билан танишиб, адресларини алмаштирган эканлар. Уйга қайтгач, танишига хат ёзибди. Эътиборсиз почтачи Конни Коль деб ўқиб, хатни канцлер идорасига келтириб берган экан.

АҚШНИНГ 51-ШТАТИ — ОЙ

Америкалик Чарлз Миллернинг фикрича Ой сайёрасини ўзлаштириш ва одам яшайдиган қилиш илмий фантазия эмас.

КОСМОС билан шуғулланувчи хусусий ташкилотнинг асосчиси ва президенти Миллер ғалати таклифни ўртага ташлади: СССР йўқ бўлди, Россиянинг эса космос билан шуғулланишга вақти йўқ. Фурсатдан фойдаланиб, Ойга америкаликларни зудлик билан жойлаштиришга киришмоқ керак. Бунинг учун аввал Ойнинг шимолий ярим шарини ўзлаштириб, сўнгра олти ойгача Ойда соғ-омон яшаб қолганларнинг ҳар бирига 250 квадрат километрдан ерни текинга мулк қилиб улашиш ва пировардида шу ҳудудни АҚШнинг 51-штати деб эълон қилиш керак, вассалом. Осон экан-ку...

ҚУЛИНГИЗНИ СОВУҚ СУВГА УРМАЙСИЗ

Япониянинг машҳур «Идэмицу косан» фирмаси тайёрлаган «Оиру рабо» қурилмасини машинангизга ўрнатсангиз двигателдаги мойни беш дақиқада алмаштириб беради.

БУ АВТОМАТ қурилма аслида собиқ СССРда яшовчи шахсий машина эгалари учун мўлжалланган бўлса ажаб эмас, чунки дангасалик оммавий касалликка айланган. Қизиғи шундаки, машина эгаси тугмачани босса бас, автомат двигателдаги эски мойни тўкади ва янгисини қуяди. Вақтни ҳам у чўрт баравар тежайди.

КЕЛИНПОШШАЛАР, ЭРТА БОЛАЛИ БЎЛИШДАН ҚЎРҚМАНГ

Биринчи болани эрта туққан аёллар рак касалига бошқаларга нисбатан кам чалинар эканлар.

АДН агентлигининг хабарига кўра немис олими Хайнрих Маас аёлларнинг онкологик касалликларига чалиниш сабабларини ўрганиб шундай хулосага келди: кашандалик, сертомоқлик ракни чақириши мумкин, меъёридаги жинсий алоқа, гормонал алмашувнинг мутаносиблиги, ёш пайтида ҳомиладор бўлиш, аксинча, ҳавфсиздир.

НАҲОТКИ ЎЛИМЛИКНИ ТИРИКЛАР КИЙСА?!

Ҳа, тақчиллик одамларни нималарга мажбурлаб, не куйларга солмайди...

БОШҚИРДИСТОНдаги тижорат дўконларида эркакларнинг хушбичим кийимлари пайдо бўлди. Нархи 4—5 минг сўм атрофида эканлиги ҳам одамларни чўчитмаяпти.

Аммо бу хорижий либоснинг ўзига хос жиҳатлари борки, уларни синчков кишиларгина сезиши мумкин. Чунончи, костюмнинг чўнтаклари оғзи тикилган, яъни берк... Чап енгига фирма белгиси ёпиштирилган. Фақат инглиз тилини тушунадиганларгина бу костюмлар марҳумларни кўмиш маросимига мўлжалланганлигини ўқиб билиб оладилар. Шунга қарамай, уни кўпчилик кийиб, башанг бўлиб юрибди.

КУППА КУНДУЗИ ШИР ЯЛАНҒОЧ

Камчаткада ҳосил учун курашнинг янгича усулини қўллашди. Натижада, ўғирлаш камайди.

ТАСАВВУР ҚИЛИНГ: Петропавловск-Камчатскдек катта шаҳарнинг гавжум марказида қап-катта икки эркак шир яланғоч югуриб юрса... Бир ёқда доҳийнинг баҳайбат ҳайкали, иккинчи томонда ўқлоқдек ҳарфлар билан «Совет халқига шон-шарафлар!» шиори...

Воқеа бундай бўлганди. Шаҳарликлар ўзларининг картошка экилган томорқаларида икки ўғрини ушлаб олишди. Милиция бундай «майда» ишлар билан шуғулланишни ўзига эп кўрмади. Томорқа эгалари ўзлари ҳукм чиқаришди: ўғриларни обдон калтаклаб, онадан янги туғилгандек, шир яланғоч қилиб қўйиб юборишди.

• *Аҳилликда ҳикмат кўп*

ҲАСАД ҚИЛИБ ЭМАС, ҲАВАС ҚИЛИБ ЯШАЙЛИК

Аждодларимиз руҳи қўллаб, ниҳоят ўзбек миллати ўзлигини ўзи англаб етаяпти, ўзининг мустақил давлатини барпо этаяпти, ўз ҳаётини мустақил равишда қураяпти, тинч ва фаровон турмуш йўлларини излаяпти.

Бугун мени шундай саволлар қийнайди: ҳамюртларимизнинг ҳаммаси бир жон ва бир тан бўлиб мустақиллик масъулиятини ҳис этишаяптими!, Уни қадрлашга, шу мустақилликни мустаҳкамлашга бурч ва масъулият билан ёндошаяпмизми! Мустақиллигимиз замини бўлмиш, қадриятларимизни қайтадан тиклашга ҳамма баравар қайғураяптими!

Аччиқ тарихимиз тажрибасини ақл-заковат тарозисидан оқилона ва холисона ўтказмасдан туриб ҳозирги мураккаб муаммоларга, юзага келган оғир вазиятга баҳо бериб бўлмайди, унутилган ва унутилаётган миллий урф-одатларимиз, анъаналаримизни тиклашга ва қарор топтиришга маънавий куч-қудрат етмай қолади. Мустақиллик масъулиятини юракдан ҳис этиш — биз ўйлаган даражада енгил эмас. Бу мураккаб жараён алоҳида маънавий ва сиёсий тайёргарликни, етарлича ҳуқуқий-иқтисодий билимларга асосланган дунёқарашни талаб қилади.

Ўрис адабиётларида боболаримиз ҳақида фақат икки фоизи саводли эди ,холос, деган туҳмат ва уйдирмалар битилди. Энди айтинг-чи, маълумотга эга бўлмаган одамлар қўзғалон бошлашга, мустабид тузумга қарши бош кўтаришга қодирми? Шу ўринда туркий халқларнинг асосий кушандаси, Туркистон генерал-губернатори Кауфман битган ушбу сатрларни эслаб ўтиш кифоя қилади: «Бу халққа, — деб ёзган эди у, — иложи борича кўпроқ пахта эктириш, иложи борича кўпроқ ишлашга мажбур этиш керак, токи бир зум ҳам ўйлашга, кундалик воқеаларни англашга вақти ҳам, хоҳиши ҳам қолмасин».

Ҳақиқатан ҳам ўзбек халқининг боши меҳнатдан чиқмади, унинг миллий қадриятлари устамонлик билан, кўпинча эса тазйиқ ва зўравонлик билан йўқ қилинди. Миллий-озодлик ҳаракатимиз қаҳрамонларига эса «босмачи» деган машъум тамға босилди, минг-минглаб ҳурфикр қондош ва жондошларимиз ўз она-юртини тарк этиб чет элларга қочишга, ўз ҳаётини фақат шу йўл билан сақлаб қолишга мажбур бўлдилар. Қолганлари эса аёвсиз қирғиндан ўтказилиб, миллатимиз ўзи ишонган зиёлиларидан маҳрум бўлди.

Вақт ўтиши билан мустамлака сиёсати шаклланиб, ўзгара борди. Айниқса, «Халқлар дўстлиги» шиорининг юзага келиши тарихан мустақил давлатлар янада майдаланиб, туб аҳоли тушунчасининг деярли йўқолиб кетишига катта йўл очди. Халқлар дўстлиги, бу — қизил империя ўйлаб топган яна бир сохта шиор эди. Аслида эса у мана шу шиорга ниқобланиб бошқа халқларни талади, уларни ҳам сиёсий, ҳам иқтисодий, ҳам маънавий жиҳатдан қашшоқлаштириш отига қамчи босди.

Оддий мисол: фабрика ва заводлар хом ашё етарли бўлган миллий ҳудудларнинг ўзида барпо этилиши лозим эди. Амалда бунинг мутлақо акси бўлди. Турксиб темир йўли бунёд этилди ва миллий республикаларнинг моддий бойликлари, айниқса хом-ашёси марказга ташилди. Мустамлакачи корчалонлар шу йўл билан завод ва фабрикаларни ўзларининг қанотлари остига қуриб олдилар, ўз қондошларини иш ва сув текин маҳсулотлар билан таъминладилар. Ўзларининг 40 даражали совуқ минтақаларида ойлик иш ҳақига устама маош тўлаган бир вақтда жазирама иссиқ 40 даража бўлган Ўрта Осиё минтақасида устама ҳақ тўлаш марказнинг хаёлига ҳам келмади.

Эсимда, собиқ ВЛКСМ Марказий Қўмитаси пленумларидан бирида унинг Иваново тўқимачилик комбинатидаги аъзоси Валентина Голубевани Социалистик Меҳнат Қаҳрамони бўлгани билан олқишладик. Ўша Валя эртаси куни пленумда сўзга чиқиб, ўзбек пахтакорларига эмас, балки КПСС Марказий Қўмитасига, Совет давлати ва ҳукуматига катта миннатдорчилик билдирди. Сўнгра комбинатга толаси сифатсиз пахта келаяпти, ўзбеклар пахтанинг саноат навларини яратмаяпти, деб шаънимизга маломат тошларини отди. Биз таажжубланиб фақат елкамизни қисдик. Нега ўша темир дастгоҳларни табиат инъом этган ва олимларимиз бошқа иложини тополмаган толага мослаштириш муаммосини ўз муҳандислари ўйлаб кўрмайди? Биз қора терга ботиб оқ олтин етиштириб, ҳам уларнинг хотинлари ишлайдиган дастгоҳларни созлаб, калта толага мослаштириб боришимиз керакмиди!

Биз унга зарба беролмадик, чунки биз Коммунистик партия раҳнамолиги, халқлар дўстлиги руҳида тарбияланаётган эдик. Миллатчи, деган тамғадан қўрқардик. 1937 йиллардаги ва кейинги қирғиндан сўнг нафақат оталаримиз, балки биз ёшлар ҳам юрагимизни олдириб қўйган эдик.

Лекин «империя» ич-ичидан нураб борарди. «Миллатчи»лар аста-секин ўзлигини англай бошладилар. Мустабидлик мафкураси ҳам ўз кучини йўқота бошлади. Биринчи бўлиб Болтиқбўйи давлатлари СССР таркибидан чиқиш ҳаракатини бошладилар. Ўша кунларни бир эслайлик: жойларда мажлислар кўпайди. Денгиз соҳилидаги бу мамлакатларнинг озодлик ҳаракати зўр бериб қораланди...

Кўриниб турибдики, халқлар дўстлиги ниқоби остида ўзининг талончилик сиёсатини амалга ошираётган мустабид тузумнинг мафкураси инқирозга учради. Энди қандай йўл тутиш керак? Бу савол ўша маълум ва машъум марказни жиддий ўйлантириб қўйди. У ярадор айиқ янглиғ жон талвасасига тушиб қолди. Дарҳол қайта қуриш ғояси ўйлаб топилди.

Тарихимизнинг бу даврини ПАРЛАМЕНТ йўли билан ҳал қилиш босқичи деб атагим келади. Бу фикрни тўла-тўкис асослаш учун мисоллар беҳисоб. Устамонлик билан иш олиб борилди, аввало миллий республикаларга — мустамлака минтақаларга «десантчилар» жўнатилди. Ўз юртида иш тополмай юрганларга «Волга»лар, ҳашамдор ишхоналар, қимматбаҳо курсилар ажратиб берилди. Эсимда, Гулистон шаҳри партия қўмитасининг иккинчи котиби лавозимига Ўрисиядан кадр келади, деб битта сайлов округи у келадиган кунгача бир ой олдин «ушлаб» турилди. «Десантчи»лардан бири, собиқ Сирдарё вилояти партия қўмитасининг биринчи котиби, воронежлик Александр Клепиковни СССР парламентига ҳудудий сайлов округидан эмас, балки миллий-ҳудудий сайлов округидан халқ депутати этиб сайладик, овоз бериладиган хоналарга ручкаларни эмас, балки қаламларни қалаштириб ташладик.

Ўзбек миллати мустақилликка эришгунга қадар ўрнини қоплаб бўлмайдиган талофотлар берди. Афсуски, бу ҳам бизнинг кўзимизни тезда очақолмади. Гоҳо бир-биримиздан айб изладик, бир-биримизга адоват сақлаб, ҳавас қилиш ўрнига ҳасад қилиб юрдик...

Шулар ҳақида ўйлар эканман, Президентимиз Ислом Каримовнинг бундан икки йил муқаддам комил ишонч билан айтган қуйидаги гаплари ёдимга тушади: «Ҳали замонлар келади, Ўзбекистон равнақ топиб, тараққиётга эришгач, бутун дунё халқлари «Ўзбек мўъжизаси» ҳақида гапира бошлайди.

Биз ана шу «Ўзбек мўъжизаси» учун курашиб, уни ҳаёт ҳақиқатига айлантирмоғимиз шартдир. Бу қутлуғ мақсад йўлида жамики гина-кудуратларни бир четга суриб ташлашимиз, умумхалқ иродаси билан сайланган Президентимиз атрофида бир ёқадан бош чиқариб, жипслашишимиз шарт. Менимча, бундан буюк ва мўътабар ғоя йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмас. Турли поғона ва жабҳалардаги айрим одамлар ўртасидаги бир-бирига тош отишлар Президент бошлаган ижтимоий ва иқтисодий ислоҳотларга путур етказиши мумкин. Афсуски ачинарли мустақиллик масъулиятини аниқ тасаввур этмай, мустақиллик ҳақида лоф ураётган, оғизда халқ турмушини яхшилаш тўғрисида ваъз айтиб, амалда ўзларининг мансабу манфаатларини ўйлашдан, ҳар гапнинг бирида ўз лавозимининг тагига чизиб, дағдаға ва қўрқитишдан нарига ўтмаётганлар ҳам бор. Уларнинг ваъда-ю ваъзларини тинглаб туриб энсангиз қотади ва шундай хулосага келасиз: бундай зотларни на мустақиллик, на ватан тақдири, на тараққиёт қизиқтиради. Айниқса эскича иш услубига ўралашиб қолиб, уни давом эттираётган, янгича ишлашга ўқувсиз кишиларнинг раҳбарлик лавозимларида ишлаётгани «Ўзбек мўъжизаси»нинг амалга ошишини кечиктираяпти, холос. Бу мўъжиза эса илоҳий кучлар таъсирида ёки ғойибдан келмайди. Ҳар қандай мўъжизанинг ишончли калити — юксак масъулият, билимдонлик ва ишбилармонлик, тинимсиз меҳнат ва тадбиркорлик, жонкуярлик ва аҳилликдир.

Ҳозир мустақил ватанимизда халқимиз кичик давраларда, катта тўйларда ва бошқа аҳоли истиқомат қиладиган жойларда ўзаро аҳиллик руҳида бирлаша бошлади. Болалар уйларида суннат тўйлари ўтказилаяпти. Тошкент туманида бир оқшомда ва бир жойнинг ўзида 22 та никоҳ тўйи бўлиб ўтди. Гулистондаги 60-уйда яшайдиган турли миллат вакиллари бирлашиб шарқона таомилга кўра худойи маъракасини ўтказдилар.

Мустақиллик масъулияти фақат маънавий ва маиший ҳаётдаги ижобий ўзгаришлар билан белгиланмайди, уларни сермазмун қилиш билан бирга иқтисодиётни тубдан мустаҳкамлашни тақозо қилади. Масалан, айнан ана шу масъулиятни чуқур ҳис этган республикамиз Бош вазири А. Муталов раислигида йирик завод ва бошқа корхоналарнинг раҳбарлари кенгаши ўтказилганлиги, унда Ўрусия ва бошқа давлатлардан Ўзбекистонга келтирилаётган эҳтиёт қисмлар ва бошқа маҳсулотларни ҳамда асбоб-ускуналарни ўзимизда ишлаб чиқариш мумкинлиги масалалари муҳокама қилинганлигини матбуот берган хабардан ўқиб билдик. Тўғри-да, ҳозир асосий мақсад Ўзбекистонимизнинг мустақиллигини аввало иқтисодий мустаҳкамлашдан, бунинг учун эса халқни оғир иқтисодий буҳронларидан эсон-омон олиб чиқишдан, юртнинг устини бут, қорнини эса тўқ қилишдан иборат.

Ҳозир шундай вазият вужудга келганки, партиялар президент сиёсатини тезроқ жорий этиш учун бир ёқадан бош чиқариб, бир мақсад учун курашишлари керак. Ҳозир республикамизнинг ички ҳаётида сиёсий ишлардан кўра иқтисодий ишлар кўпроқ обрў-эътибор келтиради. Халқимиз маънавий жиҳатдан тетик, ҳушёр, аммо ўша мустабид тузум мафкурасининг таъсирида тадбиркорлик—ишбилармонликдан узоқлашиб кетган. Бозордаги қимматчилик сабабларини ўзидан кўрмаяпти ва керагича изланаётгани йўқ. Негаки собиқ иттифоқ давридаги сунъий тўкинлик барчамизни ялқов қилиб қўйганини тан олишимиз керак. Масалан, бир кило олма 60 сўм, деймиз. Бироқ ҳар йили экилаётган юз минглаб туп мевали дарахтларнинг кўчатлари нега экилган жойда қуриб кетаяпти? Шундай оилалар-ҳовлилар борки, бир жойда ўн-ўн беш йиллаб яшаётганига қарамай, ҳозиргача бир туп ҳам мевали дарахт кўкартирмаган. Энди айтинг-чи, қачонгача атрофдаги деҳқонлар бизни олма, ўрик, картошка, пиёз ва бошқа деҳқончилик маҳсулотлари билан таъминлаши керак? Қачонгача Баҳмал майизини ҳавас қиламиз? Фарғона турпини мақтаб юрамиз? Тошкент вилоятидан эса помидор ва қалампир кўчатларини кутамиз?

Бизни яна бир ҳол ҳайратга солаяпти: илгари йигитларимиз собиқ иттифоқ армиясида хизмат қилишга қулоғини ҳам қимирлатмасдан жўнаб кетишаверарди. Энди эса айримлар ўзимизнинг мустақил республикамиз миллий лашкарида хизмат қилишга лоқайд қарамоқдалар, деган узуқ-юлуқ хабарларни эшитиб қолаяпмиз. Буни қандай тушуниш мумкин? Ахир мустақиллик ўзбошимчалик эмас-ку?! Мустақиллик аввало ватанпарварлик ва миллатпарварлик туйғусининг кучи билан мустаҳкамланади. Бугунги йигитларимизда мустақиллик масъулияти ўн чандон устивор бўлиши лозим эмасми?

Гапираверсак гап кўп. Келинглар амалий ишга ўтайлик. Ёр-биродарларимизга, ҳамкасбларимизга омад тилаб яхши ва эзгу ниятлар билан яшайлик. Тартибсиз оломон ёки ҳалойиқ эмас, эзгу ниятли, уюшган, метиндек жипслашган халқ бўлайлик. Дилимизда эзгу ният бор бўлса, эртанги кунга умид уйғонади. Эзгулик миллионлаб адашган кўнгиллар чироғини ёқади, ҳақ ва ҳақиқат йўлига, тўкин-сочинлик ва файз-барака манзилига бошлайди. Бизни ана шу эзгу ниятдан бегона қилмасин.

Пиримқул ДЎСТМАМАТОВ, Гулистон шаҳри.

ТАҚДИР СУҚМОҚЛАРИДА

МУСТАФОНИНГ ҚИСМАТИ

ЯҚИНДА «Самаркандский вестник» газетасида Цусима жанги қатнашчиларидан бир гуруҳининг сурати чоп қилинган эди. Сурат босилгач, таҳририятга Нурания Каримова деган аёл ташриф буюрди. Унинг айтишича, суратлардагилардан бири тоғаси Мустафога ўхшаб кетармиш.

Хўш, ўтган асрда Бухоро мадрасасини битирган ва замонасининг маърифатли кишиларидан бўлган Мулло Аҳмад Вофиннинг кенжа фарзанди қандай қилиб рус денгизчилари сафига қўшилиб қолган? Маълум бўлишича, илғор дунёқарашли Аҳмад Вофин ўғли Мустафони аср бошида Петербургга ўқишга жўнатган экан.

Мустафо мактабни битириб денгизчилар сафига қўшилади ва кейинчалик у хизмат қилган кема Цусима жангида қатнашади. Жангда японларнинг қўли баланд келиб, рус денгизчиларининг кўпчилигини асирга олади. Шу тариқа Мустафо Японияга бориб қолади.

Нурания опанинг айтишича, тоғаси ўша ерда япон қизига уйланади ва Японияда қолиб кетади.

Иккинчи жаҳон уруши бошлангунга қадар Мустафо синглиси Саидага (Нурания опанинг онаси) вақти-вақти билан мактублар йўллаб турган. Кейинчалик замона зайли туфайли бу ёзишмалар ҳам узилиб қолган. Лекин Мустафонинг Самарқанддаги узоқ-яқин қариндошлари ҳамон у ёки ҳеч бўлмаганда унинг фарзанду набиралари ҳақида бирор хабар эшитишга орзуманд бўлиб юришади.

М. МУҚИМОВ, «Халқ сўзи» мухбири.

ХИТОЙГА ЙЎЛ

ЎШГА уч тарафлама — Қирғизистон, Ўзбекистон ҳамда Тожикистон жумҳуриятлари тузган шартномага мувофиқ халқаро Андижон — Ўш — Саритош — Эргаштом — Улуғчот — Ғарғит — Қарачи автомобиль трассасини таъмирлаш масалалари юзасидан Қирғизистон Президенти аппарати, Ўзбекистон Автомобиль йўллари вазирлиги, лойиҳалаш олийгоҳлари, қурилиш ташкилотлари вакилларидан иборат ишчи гуруҳи ташриф буюрди.

Халқаро магистраль ишга тушгач, Ўрта Осиё, жанубий Қозоғистон, Россия, Хитой, Покистон, Эрон давлатлари ўртасида иқтисодий ва савдо-сотиқ, сайёҳлар ташрифи учун кенг имкониятлар очилади.

Йўл қурилишида Қирғизистон, Ўзбекистон ҳамда Тожикистон жумҳуриятлари иштирок этишади. Қурилишга кетадиган 641,5 миллион сўмнинг 60 фоизини Қирғизистон тўлайди. Ўзбекистон транспорт воситаларини ёнилғи билан таъминлаб туради. Тожиклар эса қурувчиларни озиқ-овқат билан таъминлашни зиммаларига олишган.

Ҳозир Саритош — Эргаштом йўлини таъмирлаш бошлаб юборилди. Уч йил давомида 78 чақиримли йўлга асфальт ётқизилиб, йўл бўйларига замонавий талабларга жавоб бера оладиган хизмат кўрсатиш шахобчаларини қуриш лозим.

Р. КАРИМОВ.

● *Инсон ва қонун*

ОДАМ ҲАЁТИ ПУЛ БИЛАН ЎЛЧАНМАЙДИ

ДЕЙДИ АНДИЖОН ТРАНСПОРТ МИЛИЦИЯСИ БОШЛИҒИ НУРМАТ ЛАТИБЖОНОВ

— Нурмат ака, расмий маълумотларда кўрсатилишича, сиз бошчилик қилаётган жамоа бу йил 9 ойда жами 42 килограмм гиёҳванд моддаларни ушлаб қолишибди. Бу кўпми ёки кам?

— Кўплигини ўзингиз ҳам билганингиз учун бу саволни бераётган бўлсангиз керак. «Кўп» дегани бизнинг йигитлар яхши ишлаётганини кўрсатади. Айни пайтда, гиёҳванд моддалар билан шуғулланувчилар ва истеъмол қилувчиларнинг кўпайиб бораётгани бизни ташвишга солади. Чунки бу нарса инсонни ишдан чиқаради-да.

— Қирғизистонда уни экишга рухсат берилди-ку?

— Улар қанақа нуқтаи назардан келиб чиқиб рухсат беришганини билмадиму, бизда унинг кўпайиши қўшнимиздаги аҳвол билан ҳам боғлиқ. Суриштирув ва тергов шуни кўрсатмоқдаки, қўлга тушаётганларнинг 90 фоизи гиёҳванд моддани бизга чегарадош Қирғизистондан олиб кетишмоқда.

— Бир-иккита мисоллар келтиринг?

— Масалан, шу йил февралда милиция сержанти Раҳимжон Тиллаев проводник билан ўзаро келишиб поездга билетсиз чиқаётган кишидан шубҳаланган. Уни тўхтатиб текшириб кўрилганида қопда 12 килограмм кўкнори бўлган. Уни Олтинкўл районидан сотиб олибди. Армен Мурадян деган бу шахс илгари Андижонда яшаб этикдўз бўлиб ишлаган экан. Ҳозир Арманистонда яшаса ҳам кўкнорининг хумориси тутиб, бу ёқларга йўл олган. Яна, 11 мартда капитан Равшанбек Наимов Андижон — Москва поездида озарбойжон миллатига мансуб бир йўловчини текширганида Комил Абденов номли бу фуқаро тўрт килограмм наша олиб кетаётгани маълум бўлди. Шунингдек, лейтенант Улуғбек Тожибоев Ростов-Дон поездига чиққан Виталий Вадянко деган йўловчини текширганида ундан 1,5 килограмм наша топилди. Бунақа мисоллар талайгина.

— Вокзалда поездга чиқаётган ҳаммада юк бўлади, ходимларингиз улар орасида қайси йўловчида гиёҳванд модда борлигини қандай қилиб билишади?

— Касб маҳорати ва оператив маълумотлар орқали.

— Оператив маълумотлар қандай олинади?

— Рухсат этсангиз, бу саволга жавоб бермасам.

— Ҳа, узр. Яна қанақа жиноятларга қарши курашасизлар?

— Темирйўл станцияларидаги ўғирлик, яъни вагонлардаги юкни ўмариб кетишларга, талончиликларга қарши кураш — асосий вазифамиз. Бундан ташқари темирйўлда ва вагонларда рўй берган ҳар қандай жиноятлар — «бизники».

— Қўлга туширилган йирикроқ ўғирликлардан айтиб берсангиз...

— Марҳамат. Йил бошида «1-Андижон» станциясида уюшган жиноят гуруҳи қўлга олинди. Улар бирнеча йил давомида контейнерларни ўмариб келишган. 15 кишилик гуруҳ орасида Бобосадриддин қабристонининг гўркови Ҳ. Ғозибоев ва темирйўл ишчиси Абдураҳмон Аббосовлар ҳам бўлиб, иккинчиси станцияга қандай мол келгани тўғрисида бошлиғини мунтазам хабардор қилиб турган. Суд июнда бошланиб сентябрда тугади. Улардан фақат биттасига — илгари бошқа жиноят содир этиб, тилхат орқали очиқда юрган Эркин Тошматовга нисбатан қамоқ жазоси қўлланди, қолган ҳаммаси — «шартли»га ҳукм этилди. Улар орасида ҳатто илгари қамалганлари ҳам бор. Шаҳар суди 40 минг сўмлик (ўша пайтда бу катта пул эди) ўғирлик мол билан қўлга тушган муттаҳамларга ана шунақа мурувват кўрсатди.

— Қонун бўшми ё қонуншунослар...?

— Иккиси ҳам. Лоқайдлигимизни қарангки, бугунга келиб маош бир неча ўн баробар, нарх-наво баъзан юз баробар ошиб кетди-ю, судлар ҳозир ҳам жиноятчини ўн йил аввалги жарималар билан жазолашмоқда: 500-1000 сўм... Илгари маст кишини хушёрхонага келтириб 30 сўм жарима солсангиз, бечоранинг пули етмасди шунга. Ҳозир ҳар иккитадан битта мастнинг чўнтагидан беш-ўн минг сўмлаб пул чиқади, жарима эса ўша — 30 сўм... Яна мисолларга қайтсак, 23 февралда Володарский номли фабрика ишчилари Аъзам Абдуқодиров, Бахтиёр Қозоқов, Ҳасан Абдукаримов, Илҳом Исроилов, Абдураззоқ Шербоевлар ўзаро тил бириктириб фабрика учун келган газламаларни ўғринча машинага юклаб гумдон қилаётганда қўлга тушдилар. ...Рефрижиратор секцияда механик ўлиб қолгани ҳақида хабар берилди. Бундай секцияда икки кузатувчи — механик ва унинг ёрдамчиси бўлади. Улар Андижонга Уссурийскдан ўрдак олиб келишган. Механик Анатолий Кубашкиннинг юраги ёмон бўлиб ўлганмиш. Бир маҳал медэкспертизадан бизга мурданинг қовурғалари синганлигини хабар қилишди. ...Ёрдамчиси Сергей Мосягин Қозоғистонда келаётганда ароқ ичишиб жанжал чиққанида уни уриб ўлдирганини тан олди. Гувоҳсиз рўй берган бунақа жиноятларни исботлашнинг ўзи бўлмайди.

— Жиноятларнинг очилиш даражаси қанақа?

— Бу йил 9 ойда атиги 24 фоиз жиноят очилмади, ўтган йили бу кўрсаткич 28 фоиз эди. Рақамларда айтсак, бу йил жами 177 жиноят рўй берди.

— Кўп-ку?

— Кўп. Куч эса оз. Атиги юз нафар оператив ходимимиз бор. 350 километр масофага хизмат қиламиз. Милиция тизимида, масъул ўртоқлар мендан хафа бўлишмасин-у, бекорчилар кўп. Ана шу хизматлар таркибини қисқартириб, ходимларни кўпроқ жамоат тартибини сақлаш ва жиноят қидирувга жалб этиш керак.

— Кейинги йилларда жуда кўп милиция идоралари атрофини панжара билан ўраб олишди. Сизлар нега ўрамадинглар?

— Халқни жиноятчилардан ҳимоя қиладиган милиция панжарага ўралиб ўзини кимдан муҳофаза қилади — халқданми, жиноятчиданми? Мен тушунмайман буни...

— Ўтган йил «Правда» газетасининг 21 август сонидаги суҳбатда мухбирнинг «Сиз давлат тузумига кўпроқ ишонасизми ё партиягами?» деган саволига «Иккаласи бир нарса, мен фақат Оллоҳга ишонаман» деб жавоб бергансиз. Ўша даврда бу гапни айтиш катта жасорат ва ақл талаб қилар эди: кўп ўтмай партия — КПСС тарқатилди.

— Мақола чиққанидан кейин мени обкомга чақириб тушунтириш хати ёздириб олишганди. Эҳтиёт шарт — «юқоридан» сўраб қолишса «мана» деб кўрсатиш учун. Бизнинг, халқимизнинг бахтига юқорида — республика тепасида ақли расо одамлар турган экан: ҳеч ким тушунтириш хати сўрамади. ГКЧП қулаб, партия тарқатилгач, обкомнинг идеология секретари чақириб тушунтириш хатимни кўз олдимда йиртиб ташлади. Катта қаҳрамонлик...

— Милициядаги муаммолар?

— Штатлар етишмайди. Ҳар битта поездни кузатиб борадиган битта милиция ходими бўлиши керак. Ахир йўлда бир неча юзлаб йўловчилар ўртасида нималар рўй бермайди, дейсиз: ўғирлик, уриш-жанжал, безорилик. Қирғизистон билан чегарадошмиз. Темир йўлнинг ўнг томони Қирғизистон, чап томони Ўзбекистон. Бу масофада 4-5 та тижорат станциялари бор — уларни назорат қилиш керак. Юқорида айтганимдек, Қирғизистондан гиёҳванд моддалар — ўлим шарпаси оқиб келаяпти, уларни кузатиш зарур. Поездларни кузатув ҳозир қоғоздагина бўлаяпти, амалда — йўқ. Аэропортларда йўловчиларни текширишни илгари милиция бажарарди, ҳозир авиакомпания ўз тасарруфига олди, милицияга тўлашга пули йўқмиш. Пул тежайман деб миллиард сўмлик техникани ва одамлар ҳаётини хавф остига қўйишни ҳам мен тушунолмайман... Бу камчилик ва муаммолардан қатъий назар, ходимларимиз қаттиқ ишлашаяпти.

— Раҳмат. Ҳамиша омад кулиб боқсин.

Суҳбатдош: Фозилжон ШОДМОНАЛИЕВ, «Халқ сўзи» мухбири.

● *Янги асарларга бир назар*

Норбой ХУДОЙБЕРГАНОВ

ПОКЛАНИШДАН—ЯНГИЛАНИШГА

Бундан қарийб ўттиз йил муқаддам Абдулла Орипов бир шеърида «мудроқ толларнинг аччиқ хазонию» ҳар хил «хору хас»лар билан тўлиб тошган «лойқа ҳовуз»да «ташландиқ ушоқ» еб кун кўраётган тилла баликча мана шу «кўлмак ҳовуз»ни бутун дунёнинг ўзидир, деб билаётганини руҳан эзилиб, кучли алам билан ёзган эди.

«Тилла балиқча» дунёга келган маҳалларда бизнинг социалистик тузумимиз ҳеч қандай инқирозу таназзулни билмайди, у фақат равнақ топаверади, қолоқлик, «ўпирилиш»лар капиталистик жамиятгагина хосдир, бизда эса «айрим жузъий нуқсонлар»гина бўлиши мумкин, деган коммунистик мафкура ҳукмронлик қиларди. Абдулла Орипов эса йўқ, ҳамма еримиз бўстону гулистондай гуллаб яшнамаяпти, баъзан лойқа ҳовузларга дуч келяпмиз, «мудроқ толларнинг аччиқ хазони»га тўлдирилган бу ҳовузларга «тилла балиқчалар»ни аниқроғи, энг қадрли инсонларни отиб ташлаймиз ва улар пировардида турмушимизни, бутун дунёни ана шундай ҳовузга ўхшатади, дейишга журъат этгани учун туҳматчи сифатида қораланди, хилма хил таъқибу тазйиқлар остида қолди.

Ифлосланган сувлар, бузилган ерлар, айниган моддалар, маҳсулотларни тозалашдан кўра онгу тафаккури, жону тани, руҳияти заҳарланган одамларни поклаш минг, ҳатто ўн-юз минг баробар мураккаблашиб, чигаллашадики, бунинг моҳиятини англаш учун мисол тариқасида Абдулла Ҳаким билан Бурҳон Шариф, Садиржон ва Гулхумор кўрган-кечирганлари билан танишиб чиқайлик. Хўш, ким ўзи улар? Булар — Омон Мухторнинг «Минг бир қиёфа» асарининг етакчи қаҳрамонларидир. Асар «Шарқ юлдузи» ойномасининг 1992 йилдаги сонларида чоп этилган.

Кўраяпсизки, асар ҳам, унинг қаҳрамонлари ҳам янгидир. Лекин шунинг ўзигина диққатимизни тортдими? Йўқ. Негаки, ижод «тандиридан» энди «узилиб», ўқувчиларга тақдим этилаётган романлару қиссалар, ҳикоялару шеърлар, драмалар оз эмас. «Минг бир қиёфа» шулар жумласидандир. Энг муҳими, бу асарда тоғларни талқон қилиб, ҳар қандай чигал жумбоқларни ечишга қодир бўлган ақли роса, соғлом, етук, жисман бақувват одамлар нима учун маънавий-руҳий қабоҳат, жаҳолат ҳамда хиёнат «ботқоғи»га ботиб кетаяпти, ўзлигини йўқотиб, эътиқодию салоҳиятидангина эмас, меҳр-муҳаббат, инсонийлик туйғуларидан ажралаяпти, деган муаммо қаламга олинган.

Айтайлик, «Минг бир қиёфа»нинг уч ҳикоядан ташкил топишию, уларда гоҳ хаёлий, гоҳ саргузашт, гоҳ фантастик, гоҳ шу кунларда рўй бераётган реал воқеаларнинг қаламга олинишини алоҳида фазилат, деб мақташ жоизмасдир. Лекин бу ерда бошқа гап йўқмикин, дея, биринчи ҳикоятни ўқий бошлайман: муҳаббатда муваффақиятсизликка учраб, бахтсизлик дардидан қийналиб, ичкиликка рўжу қўйган, шу билан бирга шеърлар ёзиб юрган Абдулла Ҳаким деган кимса бир кеча мафиячилар — махфий ўғрилар, корчалонлар қўлига тушиб, ваҳшийларча калтакланади. Нима учун? Маълум бўлишича, бу Бурҳон Шариф деган жуда зўр, мард, доно одамга бамисоли эгизаклардай ўхшагани учун ўша ажойиб инсон, деб сўроққа тутилади, аммо ҳеч қандай натижа чиқмагач, шундай шарт қўйилади: «Биз сиздан ҳеч нарса сўрамаймиз. Ҳожати йўқ... Ҳаёлингизга келган машина номини айтинг, қўлингизга ҳозир калитини тутқазмаган номард. Ўзингиз эмас, невара-эвараларингизга етадиган, оғзингизга сиққанча пул ҳам сизники!. Лекин шарти..., тўрт томонингиз қибла, бу ердан чиқиб, тўғри ўз йўлингизга кетаверасиз. Минбаъд сиз бизни, биз сизни билмаймиз. Бир-биримизга ҳеч қачон ишимиз бўлмайди. Биз ўт билан ўйнашган одаммиз. Сиз ўйнашманг! Маъқулми?»

Абдулла Ҳаким эса бунга кўнмайди ва шунинг учун отиб ўлдирилади. Сўнгра ўз номи биланмас, Бурҳон Шариф номи билан қабрга қўйилиши, Мункар-Накирга рўбару қилиниши, гуноҳкор сифатида жазоланиб, дўзахга ташланиши, покланиб, жаннатга киритиб юборилиши батафсил сўзланади.

Қаранг-а, хотима руҳий покланишга уланаяпти. Иккинчи ҳикоятда эса севги фожиаси диққат марказига чиқарилади: Садиржон деган шифокор-табиб Гулхумор исмли қизни яхши кўриб қолади, қиз эса тўққиз қаватли кошонада жойлашган «Тарих ва маданият» ташкилотида ишлайди. Ташкилотни уч-тўрт қоровул қўриқлайди. Хизматчилари эса «баъзан ойлаб-йиллаб ўз уйларидан хабар олишмас, курси қўлдан кетмасин, шу ишдан узилиб қолмайлик» деб кошонадан чиқишмас эди. Улар «бола-чақа ҳам биздан иш ўргансин, кейинчалик шу ерда ўрнашиб қолсин, деб оилаларини ҳам кўчиртириб келишганди. Ҳаётларини кошонасиз тасаввур қилишолмас эди».

Кейин нима бўлади денг? Қандайдир мўъжиза рўй бериб, шаҳарнинг қоқ ўртасида жойлашган ўша кошона бир кечадаёқ кимсасиз чўлу биёбонга... кўчириб қўйилади, бироқ буни ўша ташкилот раҳбарлари ҳам, ходимлари ҳам сезишмайди, бамисоли ҳаёт ўз йилида давом этаётгандек ҳис қилишади. Ахир, унда еб ичиш, кийиш учун ҳамма нарса муҳайёку! Лекин шаҳарда қолган Садиржон, кошонадаги Гулҳумор бир-бирлари билан учрашолмайди. Йигит ҳам, қиз ҳам бундан эзилишади, қийналишади. Айниқса, Садиржон учун яшашнинг қадр-қиммати қолмайди ва у югуриб-елиб, ахийри чўлу биёбондаги кошонага тайёра билан учиб келиб, севгилисини топади-ю, аммо ниятига етолмайди. Чунки, Гулхумор мен учун муҳаббатдан ҳам иш қадрлидир, шунинг учун бу кошонани тарк этолмайман, дейди-да, йигитга турмушга чиқишдан бош тортади!...

Хўш, нима учун шундай қилади? Ахир, бу даҳшатли фожиамасми? Бироқ кимлар учун? Табиийки, фақат чинакамига севишганлар учун, яъни Тоҳиру Зуҳра, Фарҳоду Ширинлар учун! Аммо ҳаёт бундай бахту фожиани, мўъжизани ҳар қандай одамга бераверадими? Бунинг икки муҳим сабабини «Минг бир қиёфа»дан топиш мумкин: бири — нафс, иккинчиси — коммунистик яккаҳокимлик.

Тўғри, бу икки иллат қаҳрамон руҳияти, ички дунёсидаги хилма хил, бир бирига зид туйғулар, фикрлар, ҳукм-хулосаларга боғлиқ ҳолда бадиий таҳлилу тадқиқдан ўтказилмайди ва борди-ю ўтказилганда, балки тўлақонли кашфиётлар даражасига кўтарилган асарларга эга бўлур эдик. Аммо шунга қарамасдан «Минг бир қиёфа»даги Садиржон билан Гулхуморлар нафс ҳамда яккаҳокимлик, марксча-ленинча зулм қурбони бўлгани очиб ташланади. Энг муҳими, бу икки роман кимлардадир ҳайрихоҳлик, кимлардадир эътирозлар уйғотиб, қизғин баҳсларга чорлайди. Асар узоқ давом этган машаққатли, масъулиятли изланишлар меваси бўлиб, тўлақонли тадқиқотлар учун етарли даражада материал ҳамда асос беради.

Болалигида курашга тушмаган йигит бормикан бу юртда. Бир зум ҳаёлга эрк беринг. Қайси ёш йигит болалигида Алпомиш-у Паҳлавон Маҳмуддек элга довруқ таратишни истамаган, кураги ерга тегмаган полвонларга тақлидан ҳаракатлар қилмаган.

Қарши шаҳридаги болалар ва ўсмирлар спорт мактабида сабоқ олаётган ёш полвонлар кўнглигига чўғ ташлаган ўшалар эмасмикан! Спорт устаси, миллий кураш бўйича республика чемпиони Нормахмат Жалилов ва вилоятдаги таниқли полвон Мавлон Аҳмонов раҳбарлигида ўтказилаётган машғулотлар эртага ўзбек паҳлавонларининг довруғини жаҳонга ёйса не ажаб.

СУРАТДА: «ғалаба».

Ш. ШАРОПОВ олган сурат. (ЎзА).

ТАШВИШЛИ МАКТУБ

ТУТАБ ЁТГАН ХАЗОНЛАР

Куз фасли охирлаб бораётир. Дов-дарахтлар камалакдек товланиб, япроқларини тўкмоқда. Тўрт томон ҳазонрезги билан қопланиб, кўча хизмати ходимларининг ташвишларига ташвиш қўшаяпти. Бу гўзаллик бағрида ҳар куни кўнгилсиз бир манзаранинг гувоҳи бўласиз — кўчаларнинг муюлишларида, хиёбон ва боғларда ёнма-ён тутаб ётган хазон уюмларининг аччиқ тутуни димоғингизга урилади. Агар шаҳарга баландроқ жойдан назар ташланса, у гўёки мағзава ичра ғарқ бўлиб ётганга ўхшайди.

Кишини бир нарса ўйлантиради. Атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, тозалик ва озодалик учун масъул шахслар, наҳотки, буни кўрмаётган бўлсалар? Ахир ана шу ҳаводан уларнинг ўзлари ҳам нафас оладилар-ку? Шаҳримиздаги турли-туман корхоналар; завод-фабрика ва машиналардан чиқаётган зарарли чанг ва тутунлар камлик қилаяптими?

Шаҳар ҳавосининг тозалиги бугунги кунда энг долзарб муаммо. Бу ҳақда бош қотирмаслик мумкин эмас. Қаловини топсанг қор ҳам ёнар, деганларидек, ҳеч бир ечимсиз муаммо йўқ. Мен қуйидагича таклиф киритмоқчиман: нафақат шаҳарнинг ичида, балки ташқарисида ҳам чиқиндиларни ёқишга чек қўйиш керак. Хазонларни ўғит сифатида ишлатсак бўлмайдими? Ёки уларни тўдалаб, кичик-кичик чуқурлар қазиб, ўша ерларга кўмиш керак. Қишлоқларда хазонлар молларга озуқа ўрнида берилади, бу ҳақда ҳам ўйлаб кўрса бўлади. Бир тонна кўмир фалон сўм. Кесилган шох-шаббаларни ҳам атрофга сочиб ташламай, ихчамгина қилиб саржинланса, уларнинг ҳам харидорлари топилиши тайин. Эшитишимча, ривожланган хорижий мамлакатларда бундай чиқиндилар саноат учун тайёр хом ашё вазифасини ўтар экан. Агар биз ҳам шундай қилганимизда, бир ўқ билан бир неча қуённи урган бўлардик.

Бобониёз ҚУРБОН ўғли, рассом.

ФУТБОЛ ОЛАМИДА

Чоршанба куни Европада жаҳон биринчилигининг уч саралаш ўйини бўлиб ўтди.

3-саралаш гуруҳида Албания терма командаси Тиранада Латвия жамоасини қабул қилди. Шиддатли, мурosaсиз ўтган ўйинда дуранг натижа қайд этилди — 1:1. Тўпларни мезбонлардан Кепа ва латвияликлардан Алексеенколар киритишди.

Мазкур ўйиндан кейин гуруҳдаги командалар тартиби қуйидагича тус олди.

	Ў	Ю	Д	М	Т	О
Ирландия	3	2	1	0	6—0	5
Литва	5	1	3	1	5—5	5
Шим. Ирландия	3	1	2	0	5—2	4
Испания	3	1	2	0	3—0	4
Латвия	6	0	4	2	3—8	4
Дания	3	0	3	0	0—0	3
Албания	5	1	1	3	2—9	3

5-саралаш гуруҳида Греция терма командаси Венгрия командасига қарши майдонга тушди. Афинада 45 минг мухлис грекларни қўллаб-қувватлаб турган бўлса-да, Саравакоснинг командаси венгерлар дарвозасини ишғол эта олмади. Ўйин 0:0 ҳисобида тугади.

КОМАНДАЛАР ТАРТИБИ

	Ў	Ю	Д	М	Т	О
Греция	3	2	1	0	2—0	5
Россия	2	2	0	0	3—0	4
Венгрия	3	1	1	1	4—2	3
Исландия	4	1	0	3	2—4	2
Люксембург	2	0	0	2	0—5	0

6-саралаш гуруҳида сўнгги Европа биринчилигида қойилмақом ўйин кўрсатган Швеция терма командаси Тел-Авивда Исроил терма командаси билан учрашди. Шимолликларнинг уч «учқур оти» — Лимпар, Далин, Ингессон киритган тўпларга жавобан мезбонлар бир тўп билан жавоб беришди холос. Бу ғалабадан кейин Швеция жамоаси ўз мавқеини янада мустаҳкамлаб олди.

КОМАНДАЛАР ТАРТИБИ

	Ў	Ю	Д	М	Т	О
Швеция	3	3	0	0	6—1	6
Болгария	3	2	0	1	5—2	4
Австрия	2	1	0	1	5—4	2
Франция	2	1	0	1	2—2	2
Финляндия	2	0	0	2	0—4	0
Исроил	2	0	0	2	3—8	0

КИТОБ ЖАВОНИНГИЗГА

«НИКОҲ ВА АЖРАЛИШ»

МАЪЛУМКИ, оила жамиятнинг бир бўлаги, бошланғич бўғими. Шу боис ҳар қандай жамиятнинг мавқеи аввало оилаларнинг мустаҳкамлиги, барқарорлиги билан боғлиқдир. Жумҳуриятимизда оилага моддий ва маънавий ёрдам бериш, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш, келажак авлодни тўғри тарбиялаш учун жиддий эътибор берилиб тобора кўпроқ маблағ ажратилаётгани ҳам шундан.

Эндиликда кўп болали оналарни ижтимоий жиҳатдан муҳофаза қилишни кучайтириш, уларни иш ва пенсия билан таъминлаш муҳим аҳамият касб этмоқда. Никоҳ-оила муносабатларидан келиб чиқадиган низоларни ҳал қилишда амалдаги ҳуқуқий нормаларнинг аҳамияти тобора ошиб бормоқда.

Ҳуқуқшунослик фанлари номзоди, доцент Ф. Отахўжаевнинг «Никоҳ ва ажралиш» мавзусидаги рисоласи кенг китобхонлар оммасини қизиқтирадиган долзарб масалага бағишланган. Рисолада оила ҳуқуқи бўйича никоҳ тушунчаси, никоҳ тузиш тартиби ва шартлари, никоҳни ҳақиқий эмас деб топиш асослари ва тартиби, эр-хотиннинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари, никоҳнинг бекор бўлиши асослари ва тартиби масалалари ёритилган.

Рисола амалдаги никоҳ ва оила қонунчилиги, маҳаллий омиллар асосида ёзилган бўлиб, унда суд тажрибасидан тегишли мисоллар келтирилган, никоҳ-оила муносабатларидан келиб чиқадиган низоларни кўришда суднинг тарбиявий ролини оширишга алоҳида эътибор берилган. Муаллифнинг амалдаги никоҳ ва оила қонунларини такомиллаштиришга ва уларнинг янада содда, тушунарли бўлишига қаратилган таклифлари диққатга сазовордир.

Ҳозирги кунда кенг китобхонлар оммасини қизиқтирадиган, уларни қизиқтираётган саволларга жавоб бера оладиган, халқ тушунадиган оддий тилда ёзилган бундай рисолаларнинг кўплаб чоп этилиши мақсадга мувофиқдир. Шу нуқтаи назардан қараганда «Никоҳ ва ажралиш» рисоласи муҳим аҳамиятга эгадир.

"ЮГПРОММОНТАЖ" ТРЕСТИ

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ МАҲСУЛОТЛАРИНИ ҚАЙТА ИШЛАЙДИГАН КИЧИК ЦЕХЛАРНИ ЛОЙИҲАЛАШТИРАДИ, ТАЙЁРЛАЙДИ ВА СОТАДИ:

-бир сменада 200 кг. қувватга эга бўлган уч блок-контейнердаги колбаса цехлари;
-иккита блок-контейнердаги 5 қорамол ва 5 чўчқага мослаштирилган кушхона;
-бир сменада 150 кг. тайёр маҳсулот берадиган мева, сабзавот ва доривор ўсимликлар қуритиш цехи;
-учта блок-контейнердаги соатига 50-100 кг. қувватга эга бўлган нонвойхона;
-учта блок-контейнердаги 3 тонна сутни қайта ишловчи (сариёғ, творог олиш учун) мини-завод;
-битта блок-контейнердаги бир кеча-кундузда 2.5-4 тонна сутни қабул қилувчи шохобча;
-еттита блок-контейнердаги 8-10 тонна сутни қайта ишловчи (қаймоқ, сир, сариёғ, пишлоқ, творог олиш учун) кичик сут заводи;
-29 блок-контейнердаги 10-15 тонна сутни идишларга жойловчи мини-завод.

Блок-контейнерлар аъло даражада тайёрланган ва уларни ўрнатиш учун кўп меҳнат сарфланмайди.

✉ Ўзбекистон Республикаси, Навоий шаҳри "ЮГПРОММОНТАЖ" трести.
☎ 3-03-21, 3-12-06, 6-47-45, 6-44-40
Телетайп: 108711 "Волна"

ХАЛҚ СЎЗИ ● НАРОДНОЕ СЛОВО

● ТЕЛЕФОНЛАР:
маълумот учун 33-07-48;
эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608. Буюртма Г—197.

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси.

Бош муҳаррир Анвар ЖЎРАБОЕВ.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Карим БАҲРИЕВ, Эсирган БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ, Зоҳид НОРМУҲАММЕДОВ, Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Қулаҳмад РИЗАЕВ, Эркин САМАНДАР, Азим СУЮН, Александр ТЮРИКОВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Александр УЛИЧКИН (масъул котиб, «Народное слово»), Муҳтарама УЛУҒОВА (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Раим ФАРҲОДИЙ, Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

● МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри,
Ленинград кўчаси, 19-уй.

● Таҳририятга ҳажми 7 қоғоздан ошган материаллар қабул қилинмайди. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг босмахонаси. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди 22.10. № Г—469. Тираж 28596. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12.